

ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Πρὸς τοὺς εὐρισκομένους

ΚΑΤΑ ΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ὨΘΩΜΑΝΙΚΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΝ

+ ΓΡΑΙΚΟΥΣ,

Εἰς ἀντίρρῃσιν κατὰ τῆς ψευδωνύμως ἐν ὀνόματι
τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐκδο-
θείσης ἐν Κωνσταντινουπόλει

ΠΑΤΡΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

ΕΝ ΡΩΜΗ:

Ἐν ἔτει Α'. τῆς Ἐλευθερίας (α' ψ' η' γ')

Μετατύπωσις ἀπαραλλάκτος

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1852.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ο ΚΑΔΜΟΣ.

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΝ.

Εἰς τὴν Ῥώμην εὐρισκόμενος μὲ πολλοὺς ἄλλους ὁμογενεῖς μου, ἀφ' οὗ ἡ Ῥώμη παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἡλευθερώθη ἀπὸ τῶν Μακαριωτάτων αὐτῆς Πάπων τὴν τυραννίαν, ἔλαβον ἀπὸ φίλον τινα, τῆς Κωνσταντινουπόλεως κάτοικον, τὸ βιβλίον ἐπιγραφόμενον « Πατρικὴ Διδασκαλία, συντεθειτὰ παρὰ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ κτλ ». Μόλις ἀναγνόντες τὸ ἥμισυ, ἐπληροφορήθημεν ὅλοι συμφώνως, ὅτι ἡ Πατρικὴ αὕτη Διδασκαλία εἶναι ψευδεπίγραφος· ἐπειδὴ ἐν ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τὰ δύο ἔπεται, ἂν τὴν ὑποθέσωμεν γνήσιον τοῦ Ἱεροσολύμων γέννημα· ἢ ὅτι ἔχασε παντελῶς ἡ Μακαριότης τοῦ τὰς φρένας, ἢ ὅτι μετεσχηματίσθη ἐκ ποιμένου εἰς λύκον, διὰ τὴν σπαράξιν τοῦ Χριστοῦ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἵπερκαπίζει καὶ δικαιολογεῖ τὴν τυραννίαν τῶν Τούρκων ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου· θρηνεῖ τὴν κατάρκιν τῆς Παπικῆς ἐξουσίας, ἀγκυλὰ ρητῶς νὰ τὸ φανερώσῃ δὲν τολμᾷ· καὶ τοὺς Γραικοὺς, νὰ ὑποτάσσωνται ἀλόγως εἰς τοὺς τυράννους, σπουδάζει νὰ πείσῃ μὲ μαρτυρίας τῆς θείας Γραφῆς, τὰς ὁποίας ἡ παρεξηγεῖ, ἢ κολοβάς φέρει εἰς τὸ μέσον, κατὰ τὴν συνήθειαν ὅλων

τῶν αἰρετικῶν. Εἰς ὀλίγα λόγια, ἡ Πατρικὴ αὕτη Διαδικασία γέμει ἀπὸ τοσαύτας βλασφημίας, ἐναντίας εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον, εἰς τὴν ἰεράν ἡμῶν θρησκείαν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περὶ ἐλευθερίας δόξαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὥστε εἶναι τῶν ἀδυνάτων νὰ ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν ἐγχείρητον ἐνὸς ὀρθοδόξου καὶ συνετοῦ Πατριάρχου.

Οὐδεμίαν βέβαιον βλάβην οἱ Γραικοὶ φοβοῦνται τὴν σήμερον ἀπὸ τοιαύτου μωροῦ σύγγραμματος. Ἄλλ' εἶναι φόβος, μήπως οἱ Εὐρωπαῖοι, ἀναγνόντες αὐτὸ κατὰ τύχην, συμπράξωσιν, ὅτι τοιαῦτα εἶναι ὅλων τῶν Γραικῶν τὰ φρονήματα· ὅτι εἰμὲν ὄχι μόνον δούλοι, ἀλλὰ καὶ φίλοι τῆς δουλείας, ὄχι μόνον δέσμοι, ἀλλ' ὅτι καὶ καυχώμεθα εἰς τὰ δεσμὰ, καὶ τὴν μακτίζουσαν ἡμᾶς χεῖρα τοῦ τυράννου μὲ ἀδραποδῶδες σέβας ἀσπαζόμεθα.

Ἀνάγκη λοιπὸν εἶναι νὰ κηρύξωμεν εἰς ὅλην τὴν Οἰκουμένην (ἀντιλέγοντες εἰς τὸ μωρὸν τοῦτο σύγγραμμα) ὅτι τὸ κατὰ τῶν τυράννων μῖσος εἶναι ριζωμένον εἰς τὰς ἡμετέρας καρδίας· ὅτι τοῦ νὰ μὴ ἐλευθερωθῶμεν μέχρι τῆς σήμερον ἀπὸ τῶν ζυγῶν, αἴτιον εἶναι ὄχι ἡ ἡμετέρα ἀνδρεία, ἀλλ' ἡ ζηλοτυπία πολλῶν Ἠγεμόνων πρὸς Εὐρώπην, οἱ ὅποιοι κολλακεύοντες ἀναισχύτως τὸν ἡμέτερον τύραννον βραδύνουσι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν.

Πρὸ ὀλίγου ἔτι τῆς Γερμανίας ὁ Αὐτοκράτωρ, ἀγκαλὰ βασανιζόμενος ἀπὸ ὀδυνηρῆς καὶ θανάσιμου νόσου, ἡ ὁποία καὶ ἔπρεπε νὰ τὸν διδάξῃ τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ

τὴν συμπάθειαν, παρέδωκεν ἀσπλόγγως εἰς τὸν τυράννον τῆς Ἑλλάδος ὀκτὼ Γραικοὺς, οἱ ὅποιοι ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας ἐζήτουν ἡσύχως τὰ ἀρμόδια μέσα τοῦ νὰ φωτίσωσι, καὶ ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας νὰ ἐλευθερώσωσι τοὺς ἰδίους ὁμογενεῖς. Παρίστανται ἴσως ταύτην τὴν ὄραν δέσμοι ἐμπροσθεν τοῦ τυράννου οἱ γενηαῖοι οὗτοι τῆς ἐλευθερίας μάρτυρες· ἴσως ταύτην τὴν ὄραν καταβαίνει εἰς τὰς ἱερὰς κεφαλὰς των ἡ μάχαιρα τοῦ δημίου; ἐκχέεται τὸ γενηαῖον ἑλληνικὸν αἷμα ἀπὸ τὰς φλέδας των, καὶ ἵπταται ἡ μακαρῖα ψυχὴ των, διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ συγκατοικήσῃ μεθ' ὅλων των ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀποθανόντων τὰς αἰοδίμους ψυχάς.

Ἄλλὰ τοῦ αἰώου αἵματος ἡ ἔκχυσις αὕτη ἀντὶ τοῦ νὰ καταπλήξῃ τοὺς Γραικοὺς θέλει μᾶλλον τοὺς παροξύνει εἰς ἐκδίκησιν. Ἡ Ἑλλὰς - ὅλη μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς περικυλεῖ τοὺς ἐν Τεργαστίῳ πραγματουμένους Γραικοὺς νὰ ἀφήσωσιν εἰς ἐρήμωσιν τὴν πόλιν τοῦ ἀχαρίστου καὶ μισέλληνος Ἀυτοκράτορος, καὶ νὰ μετοικισθῶσιν εἰς τὰς νεωστὶ ἐλευθερωθείσας αὐτῆς νήσους, ὅπου χωρὶς κανέναν φόβον προδοσίας εὐτυχεῖς καὶ ἐλεύθεροι δύνανται νὰ ζήσωσιν.

Δέξαι λοιπὸν εὐμεγῶς, ὦ φίλη μου πατρίς, Δέξασθε φίλοι μου ὁμογενεῖς, φίλοι Γραικοί, ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν ἐκείνων Ἡρώων, τὴν παροῦσαν ἀδελφικὴν διδασκαλίαν, κατὰ πάντα διάφορον ἀπὸ τὴν ψευδεπίγραφον

Πατρικὴν Διδασκαλίαν. Μῆτε πῦρ, μῆτε σίδηρος ψυχρὴν ποτὲ εἰς τὰς ὑμετέρας καρδίας τὴν διάπυρον τῆς ἐλευθερίας ἀγάπην, τὸ ἄσπονδον κατὰ τῆς τυραννίης μίσος. Ἐχετε πάντοτε ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν τὰ πάνδεινα κικὰ, ὅσα καθ' ἐκάστην ὑποφέρετε ἀπὸ τοῦ ἄγριου ἔθνους τῶν Τούρκων, καὶ ἐνθυμείσθε ὅσα ἔλεγον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, παροξύνοντες ἀλλήλους κατὰ τῶν Πέρσων·

ὦ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε
 Ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ
 Παῖδας, γυναικας, νεῶν τε πατρίων ἔδτ,
 Θείας τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών.

(Λίσχβλ. Ἡέρο. σ. 402.)

Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς ἅπαντας κοινῶς τοὺς Γραικοὺς. Πρὸς ὑμᾶς δὲ, ὅσοι προΐστασθε τῶν Γραικῶν, εἴτε Λαϊκοὶ σεμνυνόμενοι μὲ τὸ ὄνομα τῶν Ἀρχόντων (1), εἴτε

(1) Γελῶ καὶ μὴ θέλων, ὅσάκις συλλογισθῶ, ὅτι τοὺς νῦν ὀνομαζομένους καὶ νομιζομένους Ἀρχοντας τῶν Γραικῶν προσφεύσστατα ἤθελέ τις συγκρίνη μὲ τὰ πολλὰ ἀεινα τετράποδα ἀρχοντόπουλα, ὅσα βλέπομεν εἰς τὰς αὐλὰς τῶν μακελλείων τρέφόμενα. Λακτίζονται, δάκνονται, τρώγονται συναλλήλως, ἕως νὰ φθάσῃ ἐκάστου ἡ φοδερὰ τῆς σφαγῆς ὥρα· καὶ τότε ὁ Σουλτάν χασάπης παράδειδει ἄκριτον καὶ ἀνεξέταστον, εἰς τοῦ δημίου τὰς χεῖρας τὸν ὑψηλότατον ἈΡΧΟΝΤΑ, διὰ νὰ τὸν πληροφορήσῃ μὲ τὴν ἀκαταμάχητον ἀπόδειξιν τῆς μαχαίρας, ὅτι δὲν ἦτον πλὴν οὐτιδαγὸν καὶ κτηνώδες ἀνδράποδον.

τοῦ Κλήρου ὀνομαζόμενοι Παναγιώτατοι, Μακαριώτατοι, Πανιερώτατοι, Πανοσιώτατοι κτλ. λέγω, ὅτι ἡ εὐλάβεια ἢ ὁ ζῆλος τῶν πιστῶν, δὲν ἔδωκεν εἰς ὑμᾶς τὰς τοιαύτας ὑπεροχικὰς ἐπωνυμίας, πλὴν διὰ νὰ τοὺς ποιμαίνετε, ὡς Θεοῦ διάκονοι, ἐκουσίως καὶ ὄχι ἀναγκαστῶς (1), διὰ νὰ δίδετε εἰς αὐτοὺς τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα (2), διὰ νὰ γίνεσθε εἰς τοὺς πάντας ἄλλας καὶ φῶς (3)· φῶς, διὰ νὰ διασκεδάζετε τὸ καλύπτον αὐτοὺς τῆς ἀμαθίας καὶ δεισιδαιμονίας σκότος· ἄλλας, διὰ νὰ τοὺς φυλάττετε ἀβλαβεῖς ἀπὸ τὴν βρωμερὰν σῆψιν τῆς Τουρκικῆς παρανομίας.

- (1) Πέτρ. Α'. ε'. 2.
- (2) Κολοσσ. δ'. 1.
- (3) Ματθ. ε'. 13, 14.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΑΤΡΙΚΗ.

Συντάθεισα παρά τοῦ Μεκκρωτάτου Πατριάρχου
τῆς Ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ.

ΚΥΡ ΑΝΘΙΜΟΥ,

Εἰς ὠφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν.

Τοῖς Ἐντευξομένοις

ΑΝΘΙΜΟΣ Ἐλέω Θεοῦ Πατριάρχης τῆς Ἁγίας
Πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ πάσης Παλαιστίνης

ΤΡΙΑ αἷτια μὲ προκίνησαν, ἀνόπιστοί μου ἀδελφοί,
καὶ τέκνα τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ τυπώσω
τὴν προῦσαν διδασκλίαν πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀναγιγνω-
σκόντων ἀδελφῶν χριστιανῶν.

Πρῶτον, ἡ ἐντολὴ τοῦ κυρίου μας ὁποῦ προστάζει,
ὁ καθείς ὁποῦ ἔλαβε χάρισμα ἀπὸ τὸν Θεόν, νὰ τὸ με-
ταχειρίζεται εἰς τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν του, διὰ νὰ
μὴν καταδικασθῇ ὡς ὁ πονηρὸς δούλος ἐκεῖνος ὁ κρύψας
τὸ τάλαντον.

Δεύτερον, ἐπειδὴ εὐρέτην κατὰ θεῖον οἰκονομίαν καὶ
ἔλεος ὑπέρτης καὶ προστάτης ἐπὶ τοῦ ἁγιωτάτου Ἀπο-
στολικοῦ καὶ Πατριαρχοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων,
ὁποῦ βοηθεῖται καὶ ἐλεεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς χριστιανοὺς
τῆς Οἰκουμένης εἰς τὰς σωματικὰς καὶ ἀναγκαίαις χρείαις

του, δὲν μοὶ τὸ ἐσυγχώρησεν ἢ συνειδησίς νὰ σιωπήσω, ἀλλὰ νὰ ὠφελήσω τοὺς πάντας ἀδελφοὺς ὁμοπίστους μου χριστιανούς, πνευματικῶς, καθὼς ἐκεῖνοι μετὰ προθυμίας βρῆθαῦσι σωματικῶς ὡσάν ὁποῦ ἡ Χριστιανικὴ πίστις ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἐκπρόχθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καθὼς εἶναι γεγραμμένον, « ἐκ Σιών ἐξελεύσεται » νόμος, καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. »

Τρίταν, ἐπειδὴ ἔφθασα εἰς τέτοιον γῆρας, ὁποῦ πλέον εἰς κάθε στιγμήν προσμένω τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, διὰ νὰ ἀφήσω ὡς μίαν ἐντολὴν καὶ παρρηγιάν εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ ὀρθοδόξους λαοὺς, προλαμβάνω νὰ διακηρύξω εἰς τὰς καρδίας πάντων με συτομίαν, τοὺς ὁλοὺς στοχασμοὺς τῆς πίστεώς μας, καὶ τὴν ἀπάτην καὶ πλάνην τοῦ διαβόλου ὁποῦ καθ' ἐκάστην γενεάν καὶ γενεάν ἀδιαλείπτως ἀγωνίζεται νὰ πλανᾷ, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς, διὰ νὰ τοὺς κρημνίσῃ ἀπὸ τὴν ὀρθότητα τῶν δογμάτων, καὶ νὰ τοὺς ὑποσκελίσῃ με ἀπάτας καὶ πλάνας καθὼς καὶ εἰς τὸν τρέχοντα αἰῶνα δοκιμάζει ὁ πονηρὸς με νεοφανεῖς τρόπους πολιτείας καὶ διοικήσεως τὰς αἰρεσιωτέρας καὶ ὠφελιμιωτέρας, ἢ ὁποῖα ἀντιβάνει εἰς τὰ ἀληθῆ κρίματα τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὴν χριστιανικὴν εὐαγγελικὴν ζωὴν, ἢ ὁποῖα εἶναι περιορισμένη καὶ νεγομηθετημένη με ἐντολάς καὶ νόμους τόσον πολιτικοὺς, ὡσάν καὶ πνευματικοὺς, ὁποῦ ποδηγετοῦσι τοὺς πιστοὺς διὰ νὰ ἀπερνώσῃ τὸν ὀλίγον καιρὸν τῆς παρούσης ζωῆς με ἀπομονήν εἰς τὰς θλίψεις, καὶ ἐλπίδα ὄχι ἐνταῦθα, ἀλλὰ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Διὰ τοῦτο προτρέπομεν τοὺς πάντας, εὐχόμενοι πατρικῶς, νὰ ὑποδεχθᾶτε με ζῆλον τὰς ὀλίγας, τὰς μεγάλας νοουθεσίας, καὶ νὰ ἀποσκυβαλίζετε κάθε ἐναν-

τίον φανερώς και άφανώς, όπου άπαντάτε εις την θεωρίαν των κριμάτων του θεου, δια να μην υποσκελισθητε, και παραπέσητε εις βάραθρον κακίας και άπωλείας, και ύστερηθητε εκείνης της άγήρω μακαριότητος ης γένοιτο πάντας ημάς επιτυχεϊν εν τῇ ύπομονῇ των ψυχών ημών, κατὰ την του Κυρίου άπόφασιν. « Βλέπετε ούν, άδελφοί, μη πλανηθητε: πολλοί γάρ ελεύσονται εν ταϊς έσχάταις ημέραις, μη γινώσκοντες μήτε & λέγουσι, μήτε περιτίμων διαβεβαιούνται, εις άπάτην των άπλουστέρων, και προσέχετε.»

ΠΕΡΙ ΚΡΙΜΑΤΩΝ ΘΕΟΥ

Πρὸς τοὺς Πιστοὺς καὶ Ἐκλεκτοὺς.

Ἄπο τὰ λογικά και αὐτεξούσια κτίσματα του Θεου, ο διάβολος και ο άνθρωπος έφάνησαν άποστάται πρὸς τον Θεόν δι' ο και κατεδικάσθησαν κατὰ την άκατάληπτου και άνείκαστου του Θεου δικαιοσύνην. Και ο μὲν διάβολος κατεδικάσθη αϊωνίως εις τὰ υποχθόνια διότι ημαρτε με έπαρσιν και άψηφρίσιν εις την θείαν μεγαλειότητα, και ήθέλησε να στήση τον θρόνον του υπερίνω των των ούρανών, και φαντασθείς ύψηλά κατεδικάσθη εις τὰ υποχθόνια. Ο δε άνθρωπος δὲν κατεδικάσθη αϊωνίως, ωσαν όπου άπατήθη από αυτόν τον διάβολον εις τὸ να φαντασθῆ Ισολείαν, αλλά έξώσθη της μακαρίας ζωῆς του Παρθείσου πρὸς καιρόν, διορισθείς εις την παρούσαν ζωὴν να τρώγη τον άρτον του με ιδρώτας, και να άπαντῇ ακάνθας και τρίβλους, θλίψεις, δυστυχίας, τυραννίας, βάσανα, δάκρυα, ασθενείας, διωγμούς, συκοφαντίας, και όσα τοιαύτα πικρά και λυπηρά, προσω-

ρινά ὁμῶς ταῦτα πάντα· ἐπειδὴ ὁ Θεὸς τῇ ἀφάτῳ αὐτοῦ εὐσπλαγγνίᾳ ἀπεφάσισε τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀποθνήσκῃ, καὶ διαλυόμενος εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀπόφρασιν, νὰ ἔμφορέσῃ μὲ καιρὸν νὰ ἀποκτήσῃ πάλιν τὸν παράδεισον, καὶ ἀφ' οὗ γυμνασθῇ καλῶς εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, καὶ δοκιμασθῇ μὲ τοὺς πειρασμοὺς ὡς χρυσὸς ἐν γωνευτηρίῳ, νὰ καταξιωθῇ πάλιν τῆς μακαρίας ἐκείνης ζωῆς, καὶ νὰ ἐντροφᾷ αἰωνίως τὴν δόξαν τῶν οὐρανόων ἀγαθῶν μὲ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην αἰώνιον. Διὰ τοῦτο ὅσοι εἶχον εἰς τὰς ψυχὰς των ῥιζωμένην αὐτὴν τοῦ Θεοῦ τὴν δικαίαν ἀπόφρασιν, καὶ ἐγνώριζον τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐξορίας ταύτης ἀπὸ τὸν παράδεισον, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῶν ἐσχάτων, ἐδόξαζαν τὸν θεόν· καὶ μὲ ὄλον ὁποῦ ἦσαν ἐξόριστοι μὲ πικρίας καὶ βίασκα, εὐχαριστοῦντο, καὶ ἔτρεχον διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος, ὑπομένοντες τὰς θλίψεις τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ ἐλπίζοντες νὰ ἀποκατασταθοῦν εἰς τὴν μέλλουσαν καὶ μακαρίαν ζωὴν τοῦ παραδείσου.

Ἐπειδὴ ὁμῶς ὁ περὶ αὐτὸς ἐνοσφόρος διάβολος ἐφθόνησε τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμᾶς τοσαύτην καὶ τοιαύτην φιλανθρωπίαν, ὡς φύσει μετὰ τὴν πτώσιν του πονηρὸς, ἀπέκτακτάτῃ μισάνθρωπος, καὶ δὲν ἔλειψε πάλιν ἀπὸ τοῦ νὰ παρακινήῃ ἀδιαλείπτως τὸν ἄνθρωπον πότε εἰς μίαν πλάνην, πότε εἰς ἄλλην ἀτοπίαν. Διὰ τοῦτο οὖν ἀπέστειλὲν ὁ Θεὸς κατὰ καιροὺς προφῆτας θεοπνεύστους καὶ δικαίους, διὰ νὰ ὀδηγοῦν τοὺς ἀνθρώπους, νὰ τοὺς διδάσκουν καὶ νὰ τοὺς παρηγοροῦν νὰ ὑπομένωσι μετ' εὐχαριστίας τὰς θλίψεις τῆς παρούσης ζωῆς, διὰ νὰ ἀξιωθοῦν ἐκείνης τῆς μελλούσης τῆς ἀνεδιηγήτους χαρᾶς. Ὁ δὲ

φιλόανθρωπος αὐτὸς πλάστης, βλέπων τυραννούμενον τοιοῦ-
της λογῆς ὑπὸ τοῦ διαβόλου τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, διὰ
νὰ ταχύνῃ, καὶ νὰ εὐκολύνῃ τὴν σωτηρίαν των, εὐδόκησε
νὰ σταίλῃ τὸν μονογενῆ του υἱόν· ὁ ὁποῖος καὶ κλίνας
οὐρανοῦ· κατέβη ἐπὶ γῆς, ἀνέπλασε τὴν ἀνθρωπότητα,
ἀναγεννήσας δι' ὕδατος καὶ πνεύματος αὐτὴν, καὶ δούς
ἐαυτὸν τύπον καὶ ὑπογράμμον πάσι πρὸς σωτηρίαν,
ἀνέβη ἔθεν οὐκ ἐχωρίσθη ὀλοτελῶς, ἐκτελέσας τὸ ὑπὲρ λό-
γον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας μυστήριον.

Ποῖος, ἀδελφοὶ Χριστιανοί, νὰ μὴν θαυμάσῃ τὴν τοιαύ-
την περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ συγκατάθεσιν; ποῖος νὰ μὴν
λάβῃ παράδειγμα εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν αὐτὸν τὸν ἴδιον
Θεόν, βλέπωντός τον πεινῶντα καὶ διψῶντα, ἐν θλίψει,
ἐν στενοχωρίᾳ, ἐν διωγμοῖς; Αὐτὴ βέβαια εἶναι εἰς τὸν
παρόντα βίον ἢ ζωὴ τοῦ ἀληθοῦς χριστιανοῦ, ἀν θέλῃ νὰ
ἀξιωθῇ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας.

Ἄλλ' ὁ διάβολος, ὅπου περιέρχεται πάντοτε ὡς λέων
ῥυόμενος, αὐτὸς ὅπου ἐξ ἀρχῆς ἐπλάνησε τοὺς πρωτο-
πλάστους, καὶ δὲν ἀπολείπει πάντοτε ἀπὸ τοῦ νὰ σπείρῃ
ζιζάνια, ἐπεχειμήσθη νὰ τοὺς ἀποσπάσῃ πάλιν τῆς θείας
ἀγάπης, καὶ μὲ κάθε τρόπον νὰ φέρῃ δυσκολίαν καὶ
ἐμπόδια εἰς τὴν σωτηρίαν των.

Καὶ ἰδοὺν κατ' ἀρχὰς ἤγειρε τοὺς διώκτας νὰ παι-
δεύουν μὲ διάφορα κολαστήρια τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς
χριστιανούς, μὲ διωγμούς, μὲ θανάτους πικροῦς, μὲ δή-
μαύσεις τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν καὶ μὲ ἐξορίας. Ἀλλὰ
ταῦτα πάντα ὁ δραστήγιος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουρ-
γίᾳ αὐτῶν κατέστησε πρόξενα μεγάλης σωτηρίας, ἐνε-
δυναμῶτε τοὺς χριστιανούς νὰ ὑποφέρωσι τὰ δεινὰ ταῦτα,

καὶ νὰ ὁμολογήσωσιν ἔμπροσθεν τῶν διωκτῶν τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεώς των, καταισχύοντες αὐτοὺς τε καὶ τὸν πονηρὸν διάβολον ὅπου τοὺς ἐκινουῦσε· καὶ κἀνεὶα τῆ ἀληθείᾳ ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα, πλοῦτον, δόξαν, τιμὰς, κτήματα καὶ ὑπάρχοντα, καὶ αὐτὴν σχεδὸν τὴν ἰδίαν ζωὴν δὲν ἐπροτίμησαν ἀπὸ τὴν εἰς χριστὸν πίσιν των.

Δεύτερον, ἐπειδὴ ἔγνω ὁ πονηρὸς, ὅτι ἐκ τῶν βασανιστηρίων καὶ κόλασθηρίων ὄχι μόνον δὲν ἐκέρδησε τὸν σκοπὸν του, ἀλλὰ καὶ μάρτυρας ἀπέδειξε μυριάδας πολλὰς πιστῶν, μετεχειρίσθη ἄλλον τρόπον πονηρίας. Ἐνέσπειρε ζιζάνια αἱρέσεων μὲ τρόπον ὑπουλον, καὶ ὑποκεκρυμμένον διὰ νὰ καταστήσῃ τοὺς πιστοὺς χριστιανούς νὰ ἀθετήσωσιν τὴν πίστιν των, καὶ νὰ φαίνωνται μὲν πιστοὶ εἰς Χριστὸν, νὰ γένησι δὲ ἐδικοί του ἀκόλουθοι, ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τὸν Χριστὸν. Καὶ εἶναι αἱ διαφοραὶ αἱρέσεις ὅπου κατὰ καιρὸν ἐφάνησαν, ποτὲ μὲν εἰς τὸν μονογενῆ υἱόν, ὡς οἱ Ἀρειανοὶ, ποτὲ δὲ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς οἱ Μακεδονικοὶ, πότε εἰς τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν, ὡς οἱ Νεστοριανοὶ, Μονοφυσίται, Μονοθεληταὶ, Εἰκονομάχοι, καὶ ἄλλοι ἀντιθέητοι διὰ τὰς ὁποίας αὐτὰς αἱρέσεις οἰκουμενικαὶ σύνοδοι καὶ τοπικαὶ διάφοροι ἐγένοντο, καὶ ἀνέθεμάτισαν αὐτὰς ἀποδοκιμάσαντες τὰ φρονήματα τὰ θολερὰ, καὶ ἐσαφήνισαν εἰς τοὺς πιστοὺς τὰ ἐναντία τῷ Θεῷ φρονήματα τῶν αἱρετικῶν, ἐστήριζαν τοὺς χριστιανούς εἰς τὴν ἀμώμπτον πίστιν, κατήσχυον τὸν πονηρὸν διάβολον, καὶ τὰ δοχεῖα αὐτοῦ τοὺς αἱρετικούς, καὶ δὲν ἄφηκαν οἱ θεοὶ πατέρες τοὺς ἀξίους νὰ ἐξωκείλουν, εἰ μὴ μόνον ὅσοι ἐξ ἰδίης προαιρέσεως ἐφάνησαν ἀξιοὶ ἀπωλείας.

Τρίτον, ἀνήγειρε πρὸς ὄλεθρον τῶν εὐσεβῶν ὁ διάβολος ἐκ τῆς Δύσεως μίαν ἄλλην νειωτέραν αἵρεσιν, τὴν Λατινικὴν λέγω αἵρεσιν, διαφορητικὴν μὲν τὸ ὄνομα, παρομοίαν δὲ μὲ τὰς προλαβούσας, καὶ φέρουσαν εἰς ἀπώλειαν· καὶ μὲ αὐτὴν ἐπλόνησεν ὅλην τὴν Δύσιν· ἡ ὁποία αἵρεσις ἐγέννησεν ἔπειτα κλάδους καὶ διαφόρους αἵρέσεις, Λουθηρούς, Καλβίνους, Λουθηροκαλβίνους, Εὐαγγελιστὰς καὶ ἄλλους ἀναριθμητάς· ἡ ὁποία ἀφ' ἐαυτῆς ἐγέννησε τὸν ἀφανισμόν της, διὰ νὰ φανῇ ὅτι ἦτον σαθρὰ καὶ ἄστατος, ὡς ἀπὸ ἀδόκιμον νοῦν γεγεννημένη.

Ἐδῶ ὅμως πάλιν, ἀγαπητοὶ χριστιανοί, πρέπει νὰ ἰδῶμεν καὶ νὰ θαυμάσωμεν τὴν ἄπειρον τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην. Ἰδέτε λαμπρότατα τί οἰκονόμησεν ὁ ἄπειρος ἐν ἐλέει καὶ πάνσοφος ἡμῶν Κύριος, διὰ νὰ φυλάξῃ καὶ αὐθις ἀλόβητον τὴν ἀγίαν καὶ ὀρθόδοξον πίστιν ἡμῶν τῶν εὐσεβῶν, καὶ νὰ σώσῃ τοὺς πάντας· ἤγειρεν ἐκ τοῦ μηδενὸς τὴν ἰσχυρὰν αὐτὴν βασιλείαν τῶν Ὀθωμανῶν ἀντὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡμῶν βασιλείας, ἡ ὁποία εἶχεν ἀρχήσῃ τρόπον τινὰ νὰ χωλαίνῃ εἰς τὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως φρονήματα· καὶ ὕψωσε τὴν βασιλείαν αὐτὴν τῶν Ὀθωμανῶν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ἀναμφιβόλως ὅτι θείῳ ἐγένετο βουλήματι, καὶ ὄχι μὲ δύναμιν τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ πιστοποιήσῃ πάντας τοὺς πιστοὺς, ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον εὐδόκησε νὰ οἰκονομήσῃ μέγα μυστήριον, τὴν σωτηρίαν δηλαδὴ εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς του λαοῦς.

Κατέστησε λοιπὸν ἐφ' ἡμᾶς ὁ παντοδύναμος Κύριος αὐτὴν τὴν ὑψηλὴν βασιλείαν (α οὐκ ἔστι γὰρ ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ ρ), διὰ νὰ ᾔται εἰς μὲν τοὺς δυτικούς

ὡσάν ἕνας χαλινός, εἰς δὲ τοὺς Ἀνατολικούς ἡμᾶς πρό-
 ζενος σωτηρίας. Διὰ τοῦτο καὶ νεύει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ
 βασιλέως τούτων τῶν Ὀθωμανῶν νὰ ἔχη ἐλεύθερα τὰ τῆς
 πίστεως ἡμῶν τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ὑπερεκπερισσοῦ νὰ τὰ
 διαυθεντεύη, ὥστε ὁποῦ καὶ νὰ παιδεύη ἐνίοτε καὶ τοὺς
 παρεκτρεπομένους χριστιανούς, διὰ νὰ ἔχουν πάντοτε
 πρὸ ὀφθαλμῶν τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον· ἡ δὲ Ἐκκλησία τοῦ
 Χριστοῦ ἔχει πᾶσιν τὴν ἐλευθερίαν, καθὼς καὶ ἐκ τῶν
 ὁμοπίστων ὀρθοδόξων Βασιλέων, εἰς τὸ νὰ ἀνοικοδομῶσιν
 ἐκκλησίας, καθὼς εἰς κάθε γενεὰν καὶ γενεὰν ὠκοδομή-
 θησιν ἀδεία τῆς κραταιᾶς βασιλείας τόσοι περικαλλεῖς
 ναοὶ εἰς διαφόρους ἐπαρχίας καὶ τόπους. Καὶ αὐτὴ
 ἡ τῆς βασιλείας ταύτης συγκατάνευσις καὶ ἐγένετο ἐξ
 ἀρχῆς, καὶ σώζεται μέχρι τῆς σήμερον. Καὶ ἂς μὴν
 στοχασθῆ τινάς, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐμποδιζονται καμμίαν
 φορὰν αἱ πολλαὶ οἰκοδομαὶ τῶν ἐκκλησιῶν, κολο-
 θοῦται ἡ ἐλευθερία τῆς χριστιανικῆς λατρείας· ἄπαγε!
 Τοῦτο εἶναι θεισιδαιμονία τινῶν, τὸ νὰ λογιάζουν μέγαν
 μισθὸν τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν. Ἡ πίστις τοῦ
 Χριστοῦ ἔλαβεν ὅλην τῆς τὴν αὔξησιν καὶ τελειότητα
 ὄχι μὲ μεγαλοπρεπεῖς καὶ περιδόξους, ἀλλὰ μὲ πενιχροὺς
 ναοὺς καὶ εὐαριθμούς· « οὐ γὰρ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς
 κατοικεῖ ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν ἀχειροποιήτοις » καὶ ἀλλαχοῦ,
 « ὑμεῖς ἐστὲ ναὸς Θεοῦ » λέγει ὁ Ἀπόστολος. Καὶ βε-
 ββαίως κατὰ θεῖαν συγχώρησιν ἐμποδιζονται αἱ ὑπὲρ τὸ
 δέον περιφανεῖς οἰκοδομαὶ τῶν ἐκκλησιῶν, ὡσάν ὁποῦ
 « τὸ πολίτευμα ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει », καὶ « οὐκ
 ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζη-
 τοῦμεν » κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον Παῦλον.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα, ὅπου καθ' ἐκάστη γενεάν καὶ γενεάν ποικίλλει ὁ Θεός εἰς τοὺς πιστοὺς λαοὺς διὰ τὴν ἰδίαν τῶν σωτηρίαν, καὶ διὰ νὰ ἀπολαύσωσι τὰ αἰώνια καὶ ἀνακτιθήγητα ἀγαθὰ ὁ πρῶτος ἀποστάτης διαδόχος κατανοήσας, διὰ νὰ ἐτραχηλίση, καὶ αὖθις νὰ φέρῃ εἰς ἀπώλειαν τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ἐκλεκτοὺς πιστοὺς, ἐμπεθευθή εἰς τὸν τρέγοντα αἰῶνα μίαν ἄλλην πονηρίαν καὶ ἀπάτην ξεχωριστὴν, δηλαδὴ τὸ νῦν θρυλλούμενον σύστημα τῆς ἐλευθερίας· τὸ ὅποιον κατ' ἐπιφάνειαν φαίνεται τάχα καλόν, ὅπου διὰ νὰ ἀπατήσῃ, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς, ὑπάρχει ὅμως ἓνα δόλεμα τοῦ διαδόχου καὶ φαρμάκι θλίψεως, διὰ νὰ κατακρημνίσῃ τοὺς λαοὺς εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ ἀκαταστασίαν· ἐπειδὴ καὶ τιτρώσκεται ὁ πονηρὸς τὴν καρδίαν, βλέπων πεπατημένας τὰς τόσας αὐτοῦ κατὰ καιρὸν ἐπινοηθείσας ψυχοβλαβεῖς δολιότητας, καὶ ἀκμάζουσας ἐν τῇ κραταίᾳ βασιλείᾳ ταύτῃ τὴν εἰς Χριστὸν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ ἀπὸ τῶν φθόνου καὶ αἰσχύνης τοῦ ἐπεκαλέσθηώς ἀπληπισμένους εἰς βοήθειαν ὅλα τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, διὰ νὰ κατασκευάσῃ τὴν νεοφανῆ καὶ ἔντεχνον αὐτὴν παγίδα, ὅπου νὰ πέσωσι τέλος πάντων εἰς αὐτὴν καὶ οἱ καλοὶ χριστιανοί, νὰ χάσωσι τὴν οὐράνιον βασιλείαν καὶ νὰ βασανίζωνται αἰωνίως με αὐτόν.

Ἀδελφοί, μὴ πλανηθῆτε ἐκ τῆς πρὸς σωτηρίαν ὁδοῦ, ἀλλὰ, καθὼς πάντοτε με γενναϊότητα καὶ σταθερότητα κατεπατίσατε τὰς μηχανὰς τοῦ διαδόχου, οὕτω καὶ νῦν· εἴτε ἐγγότερον ἡμῖν ἢ σωτηρία κλείσατε τὰ αὐτὰ σας, καὶ μὴν δώσετε καμμίαν ἀκρόασιν εἰς

ταύτας τὰς νεοφανείς ἐλπίδας τῆς ἐλευθερίας· καὶ νὰ εἰσθε κατὰ πολλὰ βέβαιοι, ὅτι αἱ δόξαι καὶ αἱ διδασκαλίαι αὐτῶν, καθ' ὅσον ἐδυνήθημεν νὰ καταλάβωμεν, καὶ πραγματικῶς ἀπὸ τὰ ἔθνη ὅπου ἐδέχθησαν αὐτάς νὰ γνωρίσωμεν, κοντὰ ὅπου εἶναι ἐναντία εἰς τὰ ῥητὰ τῆς θείας γραφῆς καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, ὅπου μᾶς προστάζουν νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τὰς ὑπερεχούσας ἀρχάς, ὄχι μόνον εἰς τὰς ἐπιεικείς, ἀλλὰ καὶ σκολιάς, διὰ νὰ ἔχωμεν θλίψιν εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, καὶ νὰ παραστήσωμεν καθαρὰς τῷ Χριστῷ τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν· κοντὰ ὅπου εἶναι, λέγω, ἐναντία εἰς ὅλην τὴν θείαν γραφὴν, δὲν προξενοῦν καὶ κἀνένα πρόσκαιρον καλὸν τῆς παρούσης ζωῆς, καθὼς δολίως ἐπαγγέλονται διὰ νὰ σᾶς γυμνώσουν ἀπὸ κάθε οὐράνιον καὶ ἐπίγειον πλοῦτον. Ποῦ ἡ ἔνδοξος καὶ χαριεπτάτη θεὰ τῆς παρά πάγι φθονουμένης περικαλλοῦς Ἰταλίας; ποῦ ὁ ἀδαπάνητος θησχυρὸς τῆς τῶν Βενετῶν ἀρχαιοτάτης καὶ γαληνοτάτης ἐξουσίας; Παντοῦ τὸ φαντασιώδες αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας σύστημα τοῦ πονηροῦ ἐπροξένησε πτωχείαν, φόνους, ζημίας, ἀρπαγὰς, ἀσέβειαν τελείαν, ψυχικὴν ἀπώλειαν καὶ ἀνωφελῆ μεταμέλειαν. Ἀπατηλαί εἶναι, ἀδελφοί χριστιανοί, αἱ διδασκαλίαι τῶν νέων αὐτῶν ἐλευθέρων· καὶ προσέχετε, φυλάξατε στερεὰν τὴν πατροπαράδοτον σας πίστιν, καὶ ὡς ὀπαδοὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπαρασάλευτον τὴν ὑποταγὴν εἰς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν, ὅπου σᾶς χαρίζει ὅσα ἀναγκαῖα μόνον εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, καὶ τὸ τιμιώτερον ἀπὸ ὅλα, ὅπου δὲν προξενεῖ κἀνένα ἐμπόδιον ἢ βλάβην εἰς τὴν ψυχικὴν σας σωτηρίαν. « Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐὰν κερδή-ῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ

ζημιώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ; Αἱ νεοφρονεῖς αὐταὶ δι-
 δασκαλίαι, ὡτὴν ὁποῦ εἶναι ἐναντία εἰς τὴν θεῖαν γρα-
 φὴν καὶ ἀποστολικὴν διδασκαλίαν, ἂν ἦτον νὰ σᾶς κά-
 μουν νὰ ἀποκτήσετε καὶ ὅλα τὰ πλοῦτη τοῦ κόσμου,
 πάλιν πρέπει νὰ ἦναι μισηταί, ὡς ἐπινόησις τοῦ πο-
 νεροῦ δικτύου τοῦ ἀγριπνοῦντος διὰ τὴν ψυχικὴν τῶν
 χριστιανῶν ἀπόλειαν· πόσω μᾶλλον ὁποῦ αἱ ὑποσχέσεις
 τῶν εἶναι ψευδεῖς καὶ ἀπικτελαί, καὶ τὰ ἐπόμενα ταύ-
 τας, ὅχι πλοῦτη καὶ δόξαι, ἀλλὰ πτωχεία, δυστυχία,
 ἀκαταστασία, καὶ τὸ καθ' αὐτὸ σκοπούμενον ταύτης τῆς
 ἐλευθερίας· μία μισητὴ ὀλιγαρχία καὶ τυραννία, ὡς ἐκ
 τῆς πείρας φαίνεται.

Πλὴν ἂς τεχνολογήσωμεν καὶ ἐπιστημονικώτερον τὸ
 ὄντως αὐτὸ τῆς « ἐλευθερίας », διὰ νὰ ἰδῶμεν ἂν ἡμπα-
 ρῆ νὰ συμβιβασθῇ μετὰ καμμίαν ἀπὸ τὰς πολιτικὰς διοική-
 σεις, εἰς τὰς ὁποίας διαμένει ἡ εὐταξία, ἡ χρηστοσύνη
 καὶ ἡ ἀσφάλεια τῶν πολιτῶν. Ἐς παρατρέξωμεν διὰ συν-
 ταρίαν τὴν Μοναρχικὴν καὶ Ἀριστοκρατικὴν διοίκασιν,
 ὡτὴν ὁποῦ εἰς αὐτάς (ὅλοι τὸ ὁμολογοῦσι) τοιαύτη ἐλευ-
 θερία δὲν διδεται· καὶ ἂς εἴτετάσωμεν ἂν τῇ ἀληθείᾳ δι-
 δεται ἐλευθερία εἰς μίαν κελῶς διοικουμένην Δημοκρα-
 τικὴν διοίκασιν. Ὅταν λέγωμεν « διοίκασιν » πρέπει
 νὰ ἐνηλώσωμεν ἕνα πλῆθος ἀνθρώπων οἷοις διαφόρου κα-
 ταστάσεως ὁποῦ κατοικοῦν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πολι-
 τείαν, ἡγετῶν δυνατῶν καὶ ἀδυνάτων, εὐρώστων καὶ
 ἐστρωγίων, γνωστικῶν καὶ ἀγνωστων. Ἡ ἐλευθερία λοιπὸν
 εἰς αὐτοὺς ἡμπορεῖ νὰ συσταθῇ ;

Ἐλευθερία ἐκ ἀλήθης εἶναι, πρῶτον, ἡ διάστασις τῆς λο-
 γικῆς ψυχῆς, ἥτις ποδᾶγεταί χάριτι Θεοῦ τὸν ἄνθρωπο,

εἰς τὸ κελόν, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν βιάσῃ ἢ τοιαύτη
 ἐλευθερία ὀνομάζεται « αὐτεξούσιον ». Δεύτερον, ἐλευ-
 θερία, τὸ νὰ ἡμπορῇ νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὰς τῆς θελή-
 σεώς του ὀρέξεις ὁ ἄνθρωπος ἀνεμπόδιστος, ἢ ὅποια εἶναι
 μία ἀνοποταξία. Τρίτον, λέγεται ἐλευθερία, τὸ νὰ ζῆ
 τινὰς κατὰ τοὺς θεῖους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, τρυτέστι
 τὸ νὰ ζῆ ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ἐλεγχον τῆς συνειδήσεως,
 καὶ ἀπὸ παιδείαν πολιτικὴν. Εἰς αὐτὴν οὖν τὴν Δημο-
 κρατίαν αὐτῶν τοὺς διαφορῶν καταστάσεως ἀνθρώπου
 καὶ αὐτεξουσίου, ὅταν τοὺς θεωρήσωμεν καὶ ἀνοποτά-
 κτους, πῶς ἡμπορεῖ νὰ συσταθῇ αὐτῇ ἡ διοίκησις; ὁ δυ-
 νατὸς ἐπικρατήσῃ τοῦ ἀδυνάτου, ὁ εὐριστος τοῦ ἀσθενοῦς,
 ὁ γνωστικὸς ἀπκτῆσῃ τὸν ἄγνωστον. Ποία λοιπὸν εὐτα-
 ξία θέλει μείνῃ εἰς αὐτὴν τὴν διοίκησιν, καὶ ποία χρῆ-
 στοῦμαι, ὅταν βυσιλεύουν τὰ πάλη; ποία δι' ἀσφαλείαν
 τῶν πολιτῶν, ὅταν ἡ ἀρπαγὴ ὑπερισχύῃ;

Ἡ μόνη ἐπανηθη ἐλευθερία εἶναι ἡ κατὰ τὸ τρίτον
 σημαίνόμενον. Αὕτη εἰς τὸ σύστημα τῶν νέων ἐλευθέρων
 τίπον δὲν ἔχει: ἐπειδὴ πῶς ἡμποροῦν νὰ ζήσουν χωρὶς
 ἐλεγχον τῆς συνειδήσεως αὐτῶν ὅπου ἀπικτηθέντες καὶ εἰς
 ἀλλαν ἐλθόντες, κατὰστασιν, πάσχουν ἤδη νὰ ἀπικτήσουν
 καὶ νὰ ἀφηνέσουν καὶ ἄλλους; πῶς ἡμποροῦν νὰ ζοῦν
 χωρὶς καμμίαν πολιτικὴν παιδείαν, αὐτοὶ ὅπου κατα-
 φρονοῦν τὸν ἀμίαντον γάμον καὶ βλάπτουν ὅλην τὴν πο-
 λιτείαν; πῶς ἡμποροῦν νὰ ζοῦν χωρὶς ἐλεγχον τῆς συνει-
 δήσεως ὅπου ἀπὸ αὐτῶν νικώμενοι ἀπὸ τὸ κέρδος εὐκόλως
 ἡμποροῦν νὰ ἀπκτῆσουν τοὺς πολιτικῶς τῶν νόμους,
 ὅταν τὸν οἶδον τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δεξιάν τῆς εὐωνοῦ
 καλᾶσεως δὲν ἔχουν ὡς χαλινὸν εἰς τὴν κακίαν.

Κατανοήσατε, ἀδελφοί, ὅτι ἡ ἀληθὴς ἐλευθερία εἰς τὴν καλὴν διοίκησιν δὲν ἠμπορεῖ νὰ σταθῇ χωρὶς τὴν βίαν πίστιν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ θεοὶ Ἀπόστολοι, οἱ ἀκλόνητοι σῦλοι τῆς θειοτάτης ἡμῶν πίστεως, ὅπου ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν, οὕτως ἐκήρυξαν εἰς τὸν κόσμον, οὕτως ἐπολιτεύθησαν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ διάδοχοί των. Αὐτὰ καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ παρέλαβε καὶ φυλάττει ἀπαρσάλευτα. Καὶ ὅταν βλέπωμεν μὲ τόσῃ σαφήνειαν, ὅτι αὐτὸ τὸ περὶ ἐλευθερίας νέον σύστημα δὲν εἶναι ἄλλο πρὸς μίαν σύγκρισιν καὶ καὶ ἀντροπὴ τῶν καλῶν διοικήσεως, μίαν ὁδὸν φέρουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν μίαν νεοφανεστάτην εἰδρα τοῦ πονηροῦ διαβόλου διὰ νὰ ἐκτραχηλίῃ τοὺς ἐγκαταλειφθέντας ὀρθοδόξους χριστιανούς, δὲν θέλομεν κριθῆ ἄξιοι πάσης κατηγορίας, ἔαν δώσωμεν καὶ τὴν παρχμικρὰν ἀκρόασιν εἰς τοιαύτας δολίους καὶ ἀπατηλὰς διδασκαλίας; δὲν θέλομεν παιδευόμεθα ἔπειτα δικαίως, ἔαν γινώσκοντες σαφέστατα τὴν ἀλήθειαν, ἀκολουθήσωμεν τοὺς ὁδηγοὺς τοῦ ψεύδους ἐναντίον τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ;

Ὅχι χριστιανοί! ἄς ἔχωμεν σταθερότητα καὶ φρόνησιν ἄς μὴ χάσωμεν διὰ μίαν ψευδῆ καὶ ἀνύπαρκτον τάχα ἐλευθερίαν τοῦ παρόντος βίου, τοὺς ἀμαραντίνους στεγάνους τῆς αἰωνίου μακαριότητος ἄς μὴ στερηθῶμεν τὰς ἀνεκδιηγήτους ἀμοιβάς; ἄς μὴν ἀκροαθῶμεν ὀλοτελῶς, διὰ νὰ καττισχύνωμεν ἀπαρηγόρητα τὸν διάβολον, καὶ νὰ ἀπολάβωμεν τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα ὅπου ὁ Θεὸς ἠτοίμασεν ἀπ' αἰῶνος διὰ ἐκείνους ὅπου τὸν ἀγαποῦν. Ἐνδυναμοῦσθε λοιπὸν, ἀδελφοί, ἐν Κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ πλήθει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ἐνδύσασθε τὴν πνεοπλίαν τοῦ Θεοῦ, διὰ

νὰ ἠμπορέσετε νὰ ἀνισταθῆτε εἰς τὰς μεθοδείας τοῦ δια-
βόλου. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἀνχλάδετε τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως,
τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ
πνεύματος, ὃ ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ, διὰ νὰ κατατροπώσετε
πᾶσαν ἐφοδὸν τοῦ πονηροῦ, καὶ νὰ ἀξιώθητε τῆς οὐρανῶν
βασιλείας· ἧς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι
καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃ
πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΤΙΧΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ.

Ἐκαστος ἐν ᾧ ἐλλήθη, ἐκεῖ καὶ μενίτω, καὶ πρὸς
ἧν ὑπόκειται βασιλείαν μὴ ἀντιτεινέτω.

Εἶναι ὁμολογούμενον εἰς ἄσους διακρίνου,
Μὲ τοῦ νοῦς τὸ λογικὸν τὰ πράγματα καὶ κρίνου,
Τὸ πόσον εἶναι ἀφευκτος καὶ πόσον ἀναγκαία
Ἡ φρόνησις ἢ ἀκριβοῦς εἰς ὅλα τὰ πρακτέα.
Ὁ ὀρθὸς λόγος ἀπαιτεῖ καθ' ἕνα νὰ γνωρίζῃ
Μίαν ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν ὅπου νὰ τὸν ὀρίζῃ.
Οὕτω τὸ πᾶν συνίσταται, μένει καὶ διοικεῖται
Ἐκ πρώτης τοῦ καταβολῆς, καὶ οὕτω συντηρεῖται.
Ἐνα γνωρίζει ἀρχηγὸν καὶ κτίστην ὄλ' ἢ κτίσις,
Οὐράνια, κ' ἐπίγεια, καὶ σύμπασα ἢ φύσις
Καὶ εὐπειθῶς προσφέρεται, καὶ κλίνει τὸν αὐχέναν
Εἰς ἕνα πανυπέριστον κ' εἰς θεῖον κράτος ἕνα.
Ὅθεν καὶ κατὰ μίμκσιν τῆς πρώτης μοναρχίας,
Τῆς διοικούσης ἅπαντα μετὰ σοφῆς προνοίας,

Ἀπὸ τὴν πρώτην του ἀρχὴν ὁ κόσμος ὑπετάχθη
 εἰς ἓνα πρῶτον ἀρχηγόν, καὶ ἐτὶ ἐδαστάχθη·
 τὸ καθὲ γένος ἔλαβεν τὸν ἐξουσιαστικὴν του,
 καὶ ὑπακλήθη εἰς αὐτὸν μ' ἄκραν ὑποταχὴν του·
 διὰ τὴν φύσιν τὰ πολλὰ τὰ ἐκ τῆς ἀναρχίας
 συμβαίνοντα ὀλέθρια, ἢ καὶ πολυαρχίας.
 τοῦτο καὶ ὁ τῆς φύσεως θεσμὸς ὑπαγορεύει,
 μὲ πλείστα παραδείγματα λαμπρῶς τὸ ἐρμηνεύει.
 οἱ ναῦται ὑποτάσσονται σ' ἓνα καραβοκύρην·
 καὶ ὅλοι οἱ οἰκιακοὶ εἰς ἓνα οἰκοκύρην.
 κ' ἂν λείψῃ ἢ ὑπακοή, καὶ σπῆτι καὶ καράβι
 τέλος προστρένει βέβαια ἀπώλειαν νὰ λάβῃ.
 ὦ; καὶ τὰ ἄλλα αὐτὰ πρὸ ζωῆς οὐδ' ἀποῦνται.
 ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς, ἀνάρχως δὲν κινουῦνται.
 μὲ ἀρχηγὸν αἱ μέλισσαι τὴν ζωὴν κυβερνοῦσι,
 καὶ ποιῶναι τὸν ταξίαρχον κριὸν ἀκολουθοῦσι.
 μία τέτοια τάξις φανεροὶ στὰ πρῶτα ποῦ τρέχει,
 τὸ ἀρχὸν καὶ ἀρχόμενον ὁποῖαν σχέσιν ἔχει.
 πόσον λοιπὸν τὰ λογικὰ πλάσματα χροωστῶσι
 μ' εὐπειθεῖαν κ' ὑποταχὴν στὸν Ἄνακτα νὰ ζῶσι.
 αὐτὸς εἶναι μετὰ Θεὸν ὁ ἐξουσιαστικὸς των,
 ὁ πρῶταν; τῶν ἀγαθῶν, καὶ φύλαξ τῆς ζωῆς των.
 θεοὶ κ' ἀνθρώπινοὶ ὁμοῦ νόμοι σφοδρῶς προστάζουν,
 εἰς πίστιν καὶ ὑποταχὴν μικροῦς μεγάλους κράζουν.
 πρὸ πάντων λέγει ἡ γραφὴ νὰ κἀνωμεν δεήσεις
 ὑπὲρ τῶν βασιλείων μας πάντοτε καὶ ἐπίσης·
 καὶ πάλιν, νὰ παιδιώμεθα ἀρχαῖς ὑπερεχούσαις,
 ὦ; κατὰ θέλησιν Θεοῦ τὸ κρῖτος κατεχούσαις.

Καὶ πᾶς ὁ ἀνθιστάμενος τοιαύτῃ ἐξουσίᾳ,
 Ἐναντιοῦται φανερὰ τῇ προσταγῇ τῆ θεῖα.
 Καὶ αὐθις, ἐν χειρὶ Θεοῦ καρδία βασιλέως,
 Ὅτι καὶ νεύσει τῇ αὐτοῦ κινεῖται, οὐκ ἀλλέως.
 Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος τῷ Καίσαρι, φωνάζει,
 Καὶ τῷ Θεῷ τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀφεύκτως μᾶς προστάζει·
 Τῷ τὴν τιμὴν οὖν, τὴν τιμὴν, τὸ τέλος τῷ τὸ τέλος,
 Καὶ τῷ τὸν φόβον νείματε τὸν φόβον κάθε μέλος.
 Ἴδου λοιπὸν, ἀγαπητοί, ὡς δόγμα πίστεώς μας,
 Πρέπει νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸ χρέος τὸ δικόν μας·
 Καὶ ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς, καθὼς καὶ ἐξ ἀρχῆς μας
 Δὲν ἔγιν' ἔλλειψις ποτὲ εἰς τὴν ὑποταγὴν μας,
 Νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὴν πίστιν ἐκ καρδίας,
 Μὲ ἄκραν μᾶς εὐπειθειᾶν καὶ μετὰ προθυμίας·
 Διὰτ' εἴμεθα ὑπόχρεοι εἰς ὅλα τὰ ἔλεη,
 Ὅπου ἀπολαμβάνομεν κτὶ γέροντες καὶ νέοι,
 Οὐ μόνον νὰ προσφέρωμεν κάθε περιουσίαν,
 Ἀλλὰ καὶ βδελυττώμεθα καὶ κάθε ἀναρχίαν.
 Αὐτὸ εἶν θέλημα Θεοῦ, αὐτὸ ἡ σωτηρία,
 Αὐτ' εἶναι ἡ ἀληθινὴ πάντως ἡ σωτηρία·
 Κ' ὅποιος ἀλλέως στοχασθῆ, εἶναι ἀπηλπισμένος,
 Καὶ φανερὰ παρὰ Θεοῦ ἐγκαταλελειμμένος.
 Πόροιχοι, παρεπίδημοι πάντες ἐν βίῳ τῷδε,
 Γιὰ τοῦτο μηδὲ ἔχομεν μένουσιν πόλιν ὧδε,
 Ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν αἰεὶ θερμῶς ἐπιζητοῦμεν,
 Ἄν ἔχομεν ὑπομονὴν νὰ τὴν ἀξιωθῶμεν.
 Αὐτὰ ἄς τὰ φυλάζωμεν, Θεὸν ἄς φοβηθῶμεν,
 Καὶ εἰς τὸν Βασιλέα μας πιστῶς ὑποταχθῶμεν,

Μὴ συμπεριφερόμενοι διδασκαίς ξέναις δόλος,
 Γνωρίζοντες καλῶτατα πῶς ταῦτα πάντα δόλος.
 Ταῦτα πιϋντες ἅπαντες, ἐμμένοντες ἐδραίως,
 Κατ' ἄμφω καλῶς ἐξομεν, ζήσομεθα βεβαίως
 Ζωὴν ταύτην τὴν πρόσκαιρον καὶ ζωὴν αἰώνιαν,
 ὣς πρέπει τοῖς ἐλπίζουσιν οὐρανῶν βασιλείαν.

ΤΕΛΟΣ.

ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Πρὸς τοὺς εὐρίσκομένους

ΚΑΤΑ ΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΩΘΩΜΑΝΙΚΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΝ

ΓΡΑΙΚΟΥΣ.

Ἄρκει μόνον νὰ ἀναγνώσῃ τις μὲ προσοχὴν τὴν πρὸ μικροῦ διὰ τοῦ τύπου ἐκδοθεῖσαν « Πατρικὴν Διδασκαλίαν » (*) διὰ νὰ πληροφορηθῇ, ὅτι τοιαύτη μωρὰ καὶ ἀντίθετος διδασκαλία εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐγεννηθῇ ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ εὐσεβοῦς καὶ συνετοῦ Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ψευδῶς ἐπιφέρει. Ὁ ἀληθὴς συγγραφεὺς φαίνεται μᾶλλον νὰ ἦναι ἐχθρὸς ἐπίσημος καὶ τοῦ γένους τῶν Γραικῶν, καὶ τῆς θρησκείας τὴν ὁποίαν οἱ Γραικοὶ προσβεύουσι σήμερον. Βλέπων τὸ κατὰ τῶν βαρβάρων τυράννων τῆς Ἑλλάδος μῖσος αὐξανόμενον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, νήθησεν ὁ φιλότουρκος συγγραφεὺς νὰ κοιμήσῃ τὴν δικαίαν τῶν Γραικῶν ἀγανάκτησιν, καὶ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ

(*) Αὕτῃ ἐπιγράφεται οὕτως: « Διδασκαλία Πατρικὴ, ἢ συντεθεισα παρὰ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ. Κύρ Ἀνθίμου, εἰς ὠφέλειαν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν· νῦν πρῶτον τυπωθεῖσα δι' ἰδίας δαπάνης τοῦ παναγίου τάφου, ἐν Κωνσταντινουπόλει, παρὰ τῷ τυπογράφῳ Πογίῳς Ἰωάννου ἐξ Ἀρμενίων. α ψ ψ η'.

τὸ νὰ μιμηθῶσι τὰ σημερινὰ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κινήματα πολλῶν ἐθνῶν τῆς Ἑβρώπης. Διὰ νὰ συγκαλύψῃ τὸν δόλον ἀσφαλέστερον, ἐτόλμησε νὰ ψευδεπιγράψῃ εἰς τὰς φυλακίας του τὸ πειθαρχικὸν ὄνομα τοῦ Μακαριωτάτου Ἱεροσολύμων καὶ νὰ φέρῃ εἰς μέτρον δικόφορος μαρτυρίας τῆς Ἁγίας γραφῆς, διὰ νὰ πιστώσῃ φρονήματα ἐναντία εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ εἰς αὐτὴν τὴν σταθερὰν τῶν τοσοῦτων αἰώνων τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας περὶ ἐλευθερίας δόξαν. Ἀλλὰ διὰ νὰ διασκεδάσῃ πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τούτου, φέρε, ἅς ἐξετάσωμεν μὲ τὴν στάθμην τῆς θρησκείας, ὅσα κατ' αὐτῆς τῆς θρησκείας προβάλλει ὁ κακόφων συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου.

Εἶναι εἰς ὅλους γνωστὸν εἰς πόσῃ ἀκμῇ ἐφθασε τὴν σήμερον τῶν Τούρκων ἢ Τυρκηνία. Οἱ ταλαίπωροι Γραικοὶ δὲν εἶναι πλέον κύριοι μῆτε κτημάτων, μῆτε τέκνων, μῆτε τῶν ἰδίων αὐτῶν γυναικῶν. Ἡ τιμὴ καὶ ἡ ζωὴ των κρέμαται ἀπὸ τὴν θέλησιν ὄχι μόνον αὐτοῦ τοῦ πρωτοτυράννου, ἀλλὰ καὶ ἐκάστου ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους αὐτοῦ δούλους. Τίς δὲν ἤξεύρει τὸ πλῆθος τῶν Γραικῶν τῆς Κρήτης, ὅσαι, διὰ νὰ φύγῃσι τὰ τοσαῦτα δεινὰ, ἠναγκάσθησαν ν' ἀρνηθῶσι τὴν πατρικὴν αὐτῶν θρησκείαν; Τίς ἀγνοεῖ πᾶς βίβας καὶ τὰς ἀρπαγὰς τῶν παρθένων, τῶν παίδων, ὅσαι καθ' ἡμέραν συμβαίνουσιν εἰς τὴν Θεσσαλονικίαν, ὥστε νὰ ἀναγκάζωνται αἱ ἄθλιοι γουεῖς νὰ μακρύνουσιν ἀπὸ τὸν πατρικὸν οἶκον τὰ φίλτατά τέκνα, διὰ νὰ τὰ ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τὴν ἀσελγείαν τῶν βδέλυκων Γιαντζήρων; Τίς δὲν ἐφριξεν ἀκούων τὴν καταδυναστείαν, καὶ τοὺς ἀφορητοὺς φόρους, ὅσους αἱ

κατὰ πᾶσαν τὴν Τευρκικὴν Εὐρώπην εὐρισκόμενοι Γραικοὶ βιάζονται νὰ πληρώσωσι; Τίς δὲν ἐβρόνχησε τοὺς ἐκταπισμούς καὶ τὰς μετοικεσίας τσοφούνων Γραικῶν, ὅσοι μὴν ὑποφέροντες πλέον τὸν Ἰθιωμανικὸν ζυγὸν ἐσκαρπίσθησαν εἰς διαφόρους τόπους τῆς Εὐρώπης; Καὶ μὲ ὅλα ταῦτα, ἂν ἀκούσωμεν τὸν φιλότουρκον συγγραφεῖα, αὐτὸς ὁ ζυγὸς εἶναι τόσο ἑλαφρὸς ὅσον καὶ ὁ ζυγὸς τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. ια'. 30). Κατ' αὐτὸν, οἱ φεύγοντες Γραικοὶ τὴν πατρίδα των δὲν ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσωσι τὴν προκηγγελίαν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδίδαξε ῥητῶς λέγων « ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε » εἰς ἄλλην » (Ματθ. ι'. 23.), ἀλλ' ἢ νὰ μιστιζώμενται καὶ νὰ σφάζονται ἀνηλεῶς ἀπὸ τοὺς τυράννους ὡς ἄλογα κτήνη, ἢ νὰ ἐναγκάζονται τὸν Μωαμεθισμόν.

Μᾶς ἐνθυμίζει ὁ ψευδοσυγγραφεὺς τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου « οὐκ ἔστιν » ἐξουσία εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ » (Ῥωμ. ιγ'. 1). Ἀλλ' ἔπρεπε, ἐπειδὴ μετεχειρίσθη τοῦ Παύλου τὴν μαρτυρίαν, νὰ τὴν ἐκθέσῃ καὶ ὀλοκλήρως, καὶ ὄχι νὰ σιωπήσῃ δολίως τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Παῦλος προκηγγελεῖ τὴν εἰς τοὺς ἄρχοντας ὑποταγὴν « οἱ γὰρ ἄρχοντες (λέγει) οὐκ » εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν; θέλει; » δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ, καὶ » ἔτι εἰς ἔπαινον ἔξ αὐτῆς » (Ῥωμ. ιγ'. 3). Κατὰ τὴν διδασκαλίαν λοιπὸν τοῦ Παύλου, εἰς μόνους τοὺς νομίμους ἡγεμόνας εἶναι γρεωστομένη ἡ ὑποταγή· εἰς ἐκείνους, λέγω, ὅσοι ἀκολουθοῦντες τοὺς νόμους, κολάζουσι τὴν κακίαν, καὶ ἐπαινοῦσι τὴν ἀρετὴν. Ἀλλὰ τίς δὲν ἤξεῖρει ὅτι εἰς τὴν ἐπιτηρύθειαν τοῦ ἡμετέρου τυράννου συμβαίνει

τὸ ἐναντίον; εἰς αὐτὴν πᾶς ἕνας ἔχει τὴν ἀδειαν νὰ πράξῃ τὰ πάνδεινα κακὰ, ἂν μόνον ἔχη τὸν τρόπον νὰ χορτάσῃ τὴν τουρκικὴν φιλαργυρίαν· εἰς αὐτὴν οἱ περισσώτεροι ἀπὸ τοὺς κολαζομένους, ἢ εἶναι παντάπασιν ἀθῶοι, ἢ δὲν ἔχουσι τὰ ἀναγκαῖα χρήματα διὰ νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν ὀφειλομένην εἰς τὰς κακουργίας αὐτῶν ποινὴν. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν λοιπὸν τῶν Ἀποστόλων, εἰς τοιοῦτους παρανόμους ἡγεμόνας, ὄχι τυφλὴ καὶ ἄλογος ὑπακοή, ἀλλὰ γενναία ἀντίστασις χρειάζεται. Καὶ τὴν τοιαύτην ἀντίστασιν καὶ μὲ τὸ ἔργον ἐδίδαξεν ὁ Παῦλος. Καθὼς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Χριστὸς, ραπιζόμενος ἀδίκως, εἶπεν· «εἰ μὲν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;» (Κατὰ Ἰωάν. ιη'. 23.), τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Παῦλος τυπτόμενος εἰς τὸ στόμα, ἀποκρίνεται· «τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεὸς· ἢ τοῖχε κέκονιαμένε· καὶ σὺ κἄθη κρίνῃς με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι» (Πράξ. κγ'. 3.). Ἄλλοτε πάλιν, βλέπων ὅτι ἔμελλε νὰ μαστιγῶθῃ, ἀπεκρίθη πρὸς τοὺς κριτὰς· «εἰ ἄνθρωπον Ῥωμαίων καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν;» (Πράξ. κβ'. 25.).

Ὁ ψευδώνυμος συγγραφεὺς τῆς πατρικῆς διδασκαλίας, διὰ νὰ δικαιώσῃ τοὺς φίλους τοῦ Ὀθωμανοῦς, ζητεῖ νὰ μᾶς πείσῃ, ὅτι τὴν «ἰσχυρὰν καὶ ὑψηλὴν βασιλείαν» αὐτῶν «καθὼς αὐτὸς δὲν αἰσχύνηται νὰ τὴν ὀνομάξῃ, μὲ ὅλον ὅ,τι τὴν σήμερον αὐτὴ εἶναι ἡ ταπεινοτέρα, ἀγκυλὰ ἢ πλέον ἀπάνθρωπος, καὶ ἀπ' αὐτὰς τὰς ἐλαχίστας τῆς Εὐρώπης τυραννίας, ὅτι, λέγω, αὐτὴν τὴν βασιλείαν τὴν ἡγεῖρεν οἰκονομικῶς ἢ θεῖα πρόνοια, διὰ νὰ στερίξῃ

τῶν Γραικῶν, κλονουμένους καὶ χωλαίνοντα, ἤδη εἰς
 τὰ τῆς Θρησκείας. Καὶ αὐτὴν τὴν νομιζομένην τῆς θείας
 πρόνοιαν οἰκονομίαν δὲν ἐρυθριᾷ νὰ ὀνομάζη «μυστήριον».

Ἄν ἡμεῖς ἐχολάναμεν εἰς τὰ τῆς Θρησκείας, οἱ Ῥῶσσοι
 βέβαια, ἐπειδὴ πάντοτε κατ' ἔγχοι ἐκολούθησαν τὰ φρο-
 νήματα τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ἦτον ἀδύνατον νὰ
 μὴ χολάνωσιν ὡς ἡμεῖς· καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ἀντὶ τοῦ νὰ
 μεθεξῶσι καὶ αὐτοὶ ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ αἰσχροῦ μυστήριον, ἔλευ-
 θερώθησαν ἀπὸ τὸν αἰσχροῦ ζυγὸν τῶν Σκυθῶν, εἰς καιρὸν
 ὅταν οἱ Γραικοὶ ἐκλιναν τὸν ἀύχένα ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς
 Τουρκικῆς τυραννείας. Ταύτην τὴν ἐναντίαν τύχην δύο
 ἔθνων ὁμοπίστων ἤθελε προσφυσέστερον ὁ μωρὸς συγγραφεὺς
 ὀνομάση «μυστήριον» ἀλλὰ «μυστήριον τῆς ἀνομίας»,
 καθὼς λέγει ὁ Παῦλος, ἐνεργηθὲν ὄχι ἀπὸ τὴν θείαν
 πρόνοιαν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀπρονοήτον ἀφροσύνην τῶν Γραι-
 κορωμαίων Ἀυτοκρατόρων. Αὐτοὶ, παντάπασι διάφοροι
 ἀπὸ τοὺς προνοητικοὺς βασιλεῖς τῆς Ῥωσσίας, κατα-
 πατήσαντες τοὺς νόμους, καταβαρύναντες τοὺς ὑπηκόους
 μὲ φόρους ἀνυποφόρους, μολύναντες τὴν αὐτοκρατορικὴν
 αὐλὴν μὲ φόρους καὶ σφαγὰς τῶν οἰκείων, ἀμελήσαντες
 τὴν διοίκησιν τῆς βασιλείας, μετασχηματισθέντες ἐκ
 βασιλέων εἰς θεολόγους, κινούντες καθ' ἑκάστην μωρὰς
 καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις περὶ δογμάτων, καὶ μηδε-
 μία ἔχοντες φροντίδα τοῦ ἡθικοῦ τῆς Θρησκείας μέρους,
 σκοπεύοντες ἀσώτως τὸν βασιλικὸν θησαυρὸν εἰς τὰς
 ἡδονὰς τῶν, ἢ μὲ μίαν ὑποκριτικὴν εὐλάβειαν καταδα-
 πανῶντες τὰ αἵματα καὶ τοὺς ἰδρώτας τῶν ὑπηκόων εἰς
 ἀνοικοδομὴν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων, καὶ ἀφίνοντες
 εἰς ἐρήμωσιν τὰ ὄχυράματα καὶ τὰ τείχη τῶν πόλεων,

κῶς ἔσαν κατὰ μικρὸν τὴν οὐτιδανὴν ἐπικράτειαν τῶν
 Τούρκων, ἕως οὗ τοὺς ἀνεδίδασαν καὶ εἰς αὐτὸν τοῦ Βυ-
 ζαντίου τὸν θρόνον.

Μήτε αὐτὸς βέβαια ἡ συγγραφεὺς τῆς Πατρικῆς δι-
 δασκαλίας δύναται νὰ μὲ συκοφαντήσῃ ὡς γωλιῶντα
 εἰς τὰ τῆς θρησκείας, διότι ἀποδοκιμάζω τὸ πλῆθος τῶν
 ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μοναστηρίων ἐπειδὴ ὁμολογεῖ, ὅτι
 « εἶναι δεισιδαιμονία τινῶν τὸ νὰ λαγιάζουσι μέγαν
 ἢ μισθὸν τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν ». Τοῦτο μόνον
 εἶπεν ὀρθῶς μεταξὺ πολλῶν λόγων, ἀγαθὰ ὅχι μὲ
 τέλος ὀρθόν, ἀλλὰ διὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ χάριν τοῦς
 φίλους τοῦ Τούρκου, οἱ ὅποιοι δὲν συγχωροῦσιν εὐκόλως
 εἰς τοὺς Ἰσλαμικοὺς τὴν ἀνέγερσιν τῶν θείων ναῶν. Ἡ ζή-
 τισις ὅμως δὲν εἶναι περὶ τοῦ ἀν ἴσκει ἢ δὲν ἴσκει δει-
 σιδαιμονία τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν. Ἐπρεπεν ὁ φιλό-
 τουρκος συγγραφεὺς νὰ μᾶς δείξῃ μὲ ποῖον νόμον, μὲ
 ποῖον δικαίωμα κωλύσει τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν
 οἱ Τούρκοι. Ὅταν ὁ Χριστὸς ἔλεγε « ἔρχεται ὥρα,
 ἢ ὅτε εὐτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, εὐτε ἐν Ἱερουσόλοις προσ-
 κυνήσετε τῷ πατρὶ » καὶ ὅτι « πνεῦμα ὁ θεὸς καὶ
 ἡ τοῦς προσκυνῶντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ
 δεῖ προσκυνεῖν » (κατὰ Ἰωάν. δ'. 21 καὶ 24.) ἐπρό-
 βλεπε βέβαια καὶ τοὺς ἀληθεῖς ἐκείνους καὶ πνευματικούς
 προσκυνητὰς τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας, ἀρκουμένους εἰς
 τοῦ Θεοῦ τὴν « λογικὴν λατρείαν » καθῶς ὁ Παῦλος τὴν
 ὀνομάζει (Ρωμ. ἱβ'. 1.), καὶ τοὺς σημερινούς ὀλιγοὺς
 χριστιανούς, οἱ ὅποιοι ἀμελήσαντες τὰ βαρύτερα τοῦ
 νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πίστην, ἀπα-
 δεκτοῦσιν, ὡς πῦρ οἱ Φαρισαῖοι, τὸ ἕδυσμον καὶ τὸ

ἀνήθον καὶ τὸ κύμινον (Ματθ. κγ'. 23.) οἱ ὅποιοι, ἀντὶ τοῦ νὰ ἐλεήσωσι τὴν γῆραν καὶ τὸν ὄρφανόν, ἀντὶ τοῦ νὰ συστήσωσι σχολεῖα μὲ μικρὰν χρημάτων συνεισφοράν, προτιμοῦσι τὰς ἀνοικοδομὰς τῶν νῶν, ἢ τὴν πολυδάπανον προσκύνησιν τῶν Ἱεροσολύμων. ὅχι διὰ νὰ ἀναζωπυρήσωσι τὸ ἀπίστευμένον εἰς τὰς καρδίας των τῆς πίστεως πῦρ, ἀλλὰ διὰ τὴν κενοδοξίαν τοῦ νὰ ἀνομάζονται «χατζίδες» ἢ ἤγουν νὰ γένωσιν (ὡ ποῖα κατασχύνη!) ὁμόνυμοι τῶν ἀσεβῶν προσκυνητῶν τῆς Μέκας.

Ἄν ὁ συγγραφεὺς τῆς Πατρικῆς Διδασκαλικῆς ἦτον ἀληθῶς ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων, ἤθελε βέβαια λαλήσῃ διεξοδικώτερον κατὰ τῶν τοιούτων ψευδοχριστιανῶν, καὶ κατ' ἐκείνων μάλιστα τῶν ἀναξίων ἱερέων, ὅσοι ἀντὶ τοῦ νὰ ζητῶσι νὰ ἐξαλειψοῦσι τὰς τοιαύτας ἀντιθέους δεισιδαιμονίας, σπουδάζουσιν ἐξ ἐναντίας νὰ τὰς στήριξωσιν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀπλουστεύων· ὅσοι μετέβαλον τοὺς οἴκους τῆς προσευχῆς εἰς σπήλαια ληστῶν (Ματθ. κα'. 13.), πωλοῦντες ἀνευθροιάστως καὶ μυστήρια, καὶ ἐβλογίαι, καὶ αὐτὰς τὰς πρὸς Θεὸν ἱκεσίας, ὅσοι καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἔκκαμιν πορισμὸν τὴν εὐσέβειαν (Τιμοθ. Α'. ς'. 5.), καὶ μὴν ἀρκυόμενοι, καθὼς αὐτὸς, εἰς τὰς ἀναγκαίας διατροφῆς καὶ σκεπάσματα (Αυτ. ς'. 8.), νομίζουσι τὸν θῆιον ἀδίωτον, ἀνδρῶν τρυφῶσιν ὡς Σαρδανθάπαισι, ὅσοι ἀντὶ τοῦ νὰ μιμηθῶσι τὸν μακάριον τούτον Ἀπόστολον, καὶ νὰ λέγωσι μὲ αὐτὸν «οὐδὲ διωρεῖν ἄστυ ἐφάγομεν» παρά τινος, ἀλλ' ἐν κάπῳ καὶ μόχθῳ νόκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιόκησά τινα ὑμῶν» (Θεσσαλ. Β'. γ'. 8.), περιέρχονται ὡς λιμώττοντες λύκοι

τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὴν ἀρπάξωσιν ἀνηλεῶς ἀπὸ τῶν πεινώντων χριστιανῶν τὰ στόματα τὸν ὀλίγον ἐκεῖνον ἄρτον, τὸν ὁποῖον καὶ αὐτὴ τῶν Τούρκων ἡ ἀπληστεία ἐντρέπεται τὴν ἀρπάξῃ.

Εὐκόλον εἶναι τὴν καταλάβῃ τις ἀπὸ ταῦτα, ὅτι οἱ τοιοῦτοι πλεονέκται πρέπει τὴν φοβῶνται τὴν καταστροφὴν τῶν Τούρκων ὡς ἰδίαν αὐτῶν καταστροφὴν, καὶ τῶν Γραικῶν τὴν ἐλευθερίαν ὡς ἀπάρηγόρητον αὐτῶν δυστυχίαν. Εἰς ποῖαν ἐλευθερίαν, ἢ καὶ μετρίως εὐνομουμένην διοίκησιν, δύνανται αὐτοὶ τὴν πράξωσιν ὅσας παρανομίας πράττουσιν ἀφόβως ὑπὸ τὴν ἀνομον ἐπικράτειαν τῶν Τούρκων; Ὅταν οἱ νόμοι, καὶ ὄχι αἱ αὐτογνώμονες ἀποφάσεις τῶν ἡγεμόνων, κυβερνῶσι τοὺς Γραικοὺς, δύνανται πλέον οἱ μισθωτοὶ ποιμένες (καὶ δὲν λέγω, ἀπαγε! ὅλους τοιοῦτους.) τὴν ἀπειλῶσι χωρὶς αἰτίαν, τὴν παιδεύωσι χωρὶς ἔγκλημα, τὴν ἀφορίζωσι καὶ τὴν ἐξεκκλησιάζωσι χωρὶς ἐξέτασιν καὶ κρίσιν ὄντινα θέλουσιν, ἐν ἐνὶ λόγῳ τὴν πράττωσι τὰ τῶν Τούρκων; Ἄς παραβάλλῃ ὅσας θέλει πολλοὺς τοῦ ἰσραηλικοῦ τάγματος τῶν ἡμετέρων μετὸν κληρὸν τῆς Ῥωσσίας, ἀφ' οὗ ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος Πέτρος ἀνεμόρφωσε τὰ ἦθη τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ θέλει εὖρη τοὺς ἡμετέρους διαφέροντας ἀπ' ἐκείνους ὅσον διαφέρει ἡ νύξ τῆς ἡμέρας. Καὶ πόθεν ἡ τοσαύτη διαφορὰ; ἐκ τούτου βέβαια, ὅτι εἰς ἡμᾶς, καὶ ὄχι εἰς τοὺς Ῥώσσοις παρεχώρησεν ὁ Θεὸς τὴν ἐνεργηθῆ τὸ « μυστήριον τῆς ἀνομίας ».

Καὶ ἐπειδὴ ὅλα ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία κακὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν παράνομον τῶν Τούρκων διοίκησιν, ψεύδεται λοιπὸν ἀναισχύντως ὁ ψευδῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ

Ἱεροσολύμων κρυπτόμενος φιλότουρκος συγγραφεὺς, ὅταν λέγῃ, ὅτι « ἡ ὑποταγὴ εἰς αὐτὴν τὴν διοίκησιν δὲν προ-
 » ξενεῖ κανένα ἐμπόδιον ἢ βλάβην εἰς τὴν ψυχικὴν σωτη-
 » ρίαν ». Ἐλασμόνησεν ἄρα τοὺς ἀποστατίσαντας Γραι-
 χοὺς ἀπὸ τὴν θρῆσκείαν τῶν ἰδίων προγόνων, διὰ τὴν
 τυραννίαν τῶν Τούρκων τὰς καταδυναστείας ὅσας ὑπο-
 φέρουσι καθ' ἑκάστην οἱ ἀδύνατοι Γραικοὶ ἀπὸ τοὺς
 ὁμογενεῖς των πλουσίους, ἀπὸ τοὺς ἰδίους αὐτῶν ποιμένας
 τὴν δεινὴν ἀμαθίαν τῶν πολλῶν, καὶ τὰς ἀπ' αὐτὴν γεν-
 νηθείσας δεισιδαιμονίας; ἢ νομίζει τάχα ὅλα ταῦτα ὠφέ-
 λιμα εἰς ψυχικὴν σωτηρίαν;

Ψεύδεται πρὸς τούτοις ὅταν ὀνομάζῃ τὴν ἐλευθερίαν
 « ἐπινόησιν τοῦ πονηροῦ διαβόλου, ἐναντίαν εἰς τὴν θεϊαν
 » γραφὴν καὶ ἀποστολικὴν διδασκαλίαν ». Ἴδομεν ἀνω-
 τέρω, ὅτι ὁ Χριστὸς παραγγέλλει, ὅταν μᾶς διώκωσιν
 εἰς μίαν πόλιν, νὰ φεύγωμεν εἰς ἄλλην ὅτι ὁ Παῦλος
 ἔφυγε τὴν μαστίγωσιν, φανερῶν ἑαυτὸν ἐλεύθερον καὶ
 πολίτην Ῥωμαίων. Σιωπῶ τοὺς Μακκαβαίους, τοὺς ὁποί-
 ος ἡ Ἐκκλησία δοξάζει, ὡς ἀνδρείως πολεμήσαντας,
 καὶ ἀντισταθέντας εἰς τὴν τυραννίαν τοῦ Ἀντιόχου.
 Ἀρκοῦμαι μόνον νὰ ἀναφέρω αὐτὰ τοῦ Θεοῦ τὰ λόγια
 πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας, ὁπόταν αὐτοὶ, μὴ θέλοντες πλέον
 νὰ κυβερνῶνται ἀπὸ τὸς Κριτὰς των, ἐζήτησαν βασι-
 λέα. Διὰ νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὴν ἄλογον ταύτην ἐπι-
 θυρίαν (καὶ σημείωσαι ὅτι ἐζήτησαν βασιλέα ὁμογενῆ
 καὶ νόμιμον, ὄχι βάρβαρον καὶ ἀλλογενῆ τύραννον), ἰδοὺ
 τί λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Σαμουὴλ· « τοῦτο
 » ἔσται τὸ δικαίωμα τοῦ βασιλέως, ὃς βασιλεύσει ἐφ'
 » ὑμᾶς. Τοὺς υἱοὺς ὑμῶν λήψεται, καὶ θήσεται αὐτοὺς

π ἐν ἀρχαῖσιν αὐτοῦ, καὶ ἐν ἰσπεύσιν αὐτοῦ, καὶ προτρέ-
 πονοντας τῶν ἀρχαίων αὐτοῦ. Καὶ θήσει αὐτοὺς ἑαυτῷ
 π ἑκατοντάρχους, καὶ χιλιάρχους, καὶ θερίζειν θερισμὸν
 π αὐτοῦ, καὶ τρυγᾶν τρυγητὸν αὐτοῦ, καὶ ποιεῖν σκευή
 π πολεμικά αὐτοῦ, καὶ σκευὴ ἀρχαίων αὐτοῦ. Καὶ τὰς
 π θυγατέρας ὑμῶν λήψεται εἰς μυρεφόους, καὶ εἰς μαγει-
 π ρίσσας, καὶ εἰς πεσσούσας. Καὶ τοὺς ἀγρούς ὑμῶν καὶ
 π τοὺς ἀμπελώνας ὑμῶν, καὶ τοὺς ἐλαιώνας ὑμῶν τοὺς
 π ἀρχαίους λήψεται, καὶ δώσει τοῖς δούλοις ἑαυτοῦ.
 π Καὶ τὰ σπέρματα ὑμῶν, καὶ τοὺς ἀμπελώνας ὑμῶν
 π ἀποδεκατώσει, καὶ δώσει τοῖς εὐνούχοις αὐτοῦ καὶ
 π τοῖς δούλοις αὐτοῦ. Καὶ τοὺς δούλους ὑμῶν, καὶ τὰς
 π δούλας ὑμῶν, καὶ τὰ βουκόλια ὑμῶν τὰ ἀγαθὰ, καὶ
 π τοὺς ὄνους ὑμῶν λήψεται, καὶ ἀποδεκατώσει εἰς τὰ
 π ἔργα αὐτοῦ. Καὶ τὰ ποιμνία ὑμῶν ἀποδεκατώσει, καὶ
 π ὑμεῖς ἔσεσθε αὐτῷ δούλοι. Καὶ βοήσεσθε ἐν τῇ ἡμέρᾳ
 π ἐκείνῃ ἐκ προσώπου βασιλέως ὑμῶν, οὗ ἐξελέξασθε
 π ἑαυτοῖς, καὶ οὐκ ἐπακούσεται κύριος ὑμῶν ἐν ταῖς
 π ἡμέραις ἐκείναις, ὅτι ὑμεῖς ἐξελέξασθε ἑαυτοῖς βασι-
 π λέα π (Βασιλ. Α'. γ'. 11 — 18.).

Καὶ ταῦτα μὲν ἔλεγεν ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, διὰ
 γὰρ τοῖς διδάξῃ, ὅτι κτίσας τὸν ἄνθρωπον ἐλεύθερον καὶ
 αὐτεξούσιον, ἡ βουλή του ἦτον γὰ μείνῃ πάντοτε τοιοῦ-
 τος, μὴν ὑποτασσόμενος πλὴν εἰς αὐτοῦ τοὺς νόμους, καὶ
 οὐκ ποτὲ εἰς τὰς αὐτογνώμονας βουλήσεις τῶν ὁμοιοπα-
 θῶν του ἀνθρώπων. Ἡ δὲ Νέα Διαθήκη, καὶ ἡ εἰς αὐτὴν
 θεμελιωμένη τῶν Γραικῶν Θρησκεία μήπως ἐδίδαξαν
 ἄλλα περὶ ἐλευθερίας; Ὅστις μετὰ προσοχῆς ἀναγνώσει
 τὸ Εὐαγγέλιον, τὰς Πράξεις καὶ τὰς Ἐπιστολάς τῶν

Ἀποστόλων, θέλει πανταχοῦ εἶναι μίαν δημοκρατικὴν ἰσονομίαν, μίαν ἐλευθερίαν φρόνιμον, περιορισμένην ἀπὸ μόνους τοὺς νόμους. «Ὁκ ἐνὶ Ἰουδαίῳ, οὐδὲ Ἕλλητι
 » οὐκ ἐνὶ δούλῳ, οὐδὲ ἐλεύθερῳ· οὐκ ἐν ἄρσεν καὶ θη-
 » ῆλυ πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἕνα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ » (Γα-
 λάτ. γ'. 28.). Καὶ βέβαια, ἂν ὁ σκοπὸς καὶ τὸ τέλος τῆς
 διδασχῆ τοῦ Χριστοῦ, ἦτάν ἡ βελτίωσις τῆς ἀνθρωπίνης
 ψυχῆς, πῶς ἠδύνατο νὰ πράξῃ τὴν ἀρετὴν ὁ ἀνθρώπος,
 ἂν δὲν ἦτον ἐλεύθερος; Νομίζει τάχα ὁ φιλόσοφος Σου-
 γραφεύς, ὅτι τὸ διὰ φόβον ἀνθρωπίνης ποινῆς προκττόμε-
 νον ἀγαθὸν λογίζεται σιμὰ εἰς τὸν Θεὸν ἀρετῆς; νομίζει
 ἀληθῶς σώφρονα ἐκεῖνον, ὅστις ἀπέχει μακρὰν ἀπὸ τὰς
 πόρνας, ὄχι διὰ τὴν συνκείδησιν, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος
 (Ῥωμ. ιγ'. 5.), ἀλλὰ διὰ τὴν ἀλογον ὀργὴν ἐνὸς ἀνόμου
 τυράννου, ὁ ὅποιος κολάζει τὴν πορνείαν, διὰ νὰ γεμίσῃ
 τὴν θησαυρὸν τοῦ ἀπὸ χρυσίου, καὶ ὄχι μὲ σκοπὸν τοῦ
 νὰ σιωφρονίσῃ τὸν πορνεύσαντα.

Διδάσκουσι, καὶ ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὴν
 ὑποταγὴν εἰς τοὺς κυρίους· ἀλλ' εἰς παῖδus κυρίους; εἰς
 ἐκεῖνοus, ὅσοι «τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις
 » παρέχουσι » (Κολοσσ. δ'. 1). Περί δὲ τῶν ἀδίκων καὶ
 τυραννικῶν κυρίων, ὅσοι, ὡς οἱ Τοῦρκοι, στοχάζονται
 μόνον ἑαυτοὺς ἀξιόus καὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς εὐδαιμο-
 νίας, καὶ μεταχειρίζονται τοὺς ὑπ' αὐτοὺς μὲ ἀσυγ-
 κρίτως περισσοτέρην ἀσπλαγγίαν ἀφ' ὅσην δεικνύουσι
 καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀλογικτήν, ὅσοι ἀνόμωus καὶ χωρὶς
 κρίσεωus ἀδικούσιν, ἀτιμάζουσι, σφάζουσι τοὺς ὑπηκό-
 οus, ὅσοι προστάπτουσι ὅτι κωλύει, καὶ ἀπαγορεύουσιν
 ὅσα συγχίρει ὁ νόμος, τί λέγει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος;

« Πειθαρχεῖν οὐτὶ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις » (Πραξ. ε'. 29). Καὶ τοῦτο ἄλλο δὲν σημαίνει πλὴν ὅτι πρέπει νὰ πειθαρχῶμεν εἰς τοὺς νόμους· ἐπειδὴ οἱ νόμοι ἄλλο δὲν εἶναι πλὴν ἡ ὁμόφωνος καὶ κοινὴ γνώμη ἑνὸς λαοῦ, ἡ δὲ φωνὴ τοῦ λαοῦ, εἶναι φωνὴ τοῦ Θεοῦ.

Διδάσκουσι, ναί, ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι τὴν ὑπομονὴν τῶν πειρασμῶν· ἀλλὰ ποίων πειρασμῶν; τῶν ἀφύκτων, καὶ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι μήτε ἴαμα μήτε παραμυθία. Ὅταν ὅμως δύναται τις νὰ φύγῃ καὶ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τοὺς πειράζοντας, τί μᾶς διδάσκει ἡ θρησκεία; « ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, » φεύγετε εἰς ἄλλην » (Ματθ. ι'. 23). Τοῦ Χριστοῦ τὸν λόγον λοιπὸν ἐπλήρωσαν ὅσοι Γραικοὶ μετοκίσθησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα των, διὰ νὰ φύγωσιν ὄχι μόνον τὰ παρόντα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐνδεχόμενα καὶ μέλλοντα δεινά· ἐπειδὴ τίς ἐδύνατο νὰ τοὺς βεβαιώσῃ ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῆς τρίτης ἢ τετάρτης αὐτῶν γενεᾶς δὲν ἤθελε μισθώσιν ἀπὸ τοὺς ἀσελεῖς Τούρκους, ἢ δὲν ἤθελε βιασθῆναι νὰ ἀρνηθῶσι τὸν Χριστὸν καὶ νὰ προσκυνήσωσι τὸν Μωάμεθ; Φρονιμώτεροι λοιπὸν καὶ εὐσεβέστεροι ἐφάνησαν κατὰ τοῦτο οἱ μετοκισθέντες Γραικοὶ παρὰ τὸν φιλότουρκον συγγραφέα· ὁ ὁποῖος ἀνερυθρίαστος σπουδάζει νὰ συγκαλύψῃ τὴν ἀσχημοσύνην τῶν Τούρκων, μήτε ἐντρέπεται νὰ μᾶς διδάσκῃ τὴν εἰς αὐτοὺς ὑποταγὴν, ἢ γουν νὰ ὑποφέρωμεν τὰς ἀδικίας, τὰς ἀρπαγὰς, τὰς ἀσελγείας, τέλος καὶ νὰ τουρκίσωμεν προτιμώτερον παρὰ νὰ φύγωμεν τὴν τυραννίαν αὐτῶν.

Ἄλλ' οἱ Γραικοὶ φρίττοντες φράττουσι τὰς ἀκοὰς εἰς τοιχύτην σατανικὴν διδασκαλίαν, καὶ πληροφορημένοι,

ὅτι δὲν εἶναι αὐδεμία μετοχή δικαιοσύνη καὶ ἀνομία, αὐδεμία κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος, ἀκούουσι τὴν διδασκαλίαν τῆς ἱερᾶς αὐτῶν θρησκείας, ἡ ὁποία κράζει πρὸς αὐτοὺς λέγουσα: « ἐξέλθετε ἐκ μέρους αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε » (Κορινθ. Β'. ζ'. 14—17.). Φεύγουσι λοιπὸν οἱ Γραικοὶ τοὺς Τούρκους δικαίως, ἐν ὧσιν δὲν δύνανται νὰ τοὺς διώξωσιν· ἀλλ' ὅταν ὁ διωγμὸς τῶν τυράννων φανῆ εὐκολος, δικαιοτέρον εἶναι τότε νὰ διώξωσι τοὺς ληστὰς, οἱ ὁποῖοι δὲν παροικουσι πλὴν τριακοσίους πενήκοντα σχεδὸν χρόνους εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρὰ νὰ ἐξορισθῶσιν αὐτοὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος, τὴν ὁποίαν ὑπὲρ τρεῖς χιλιάδας ἐτῶν ἤδη κατοικουσι.

Καὶ τόσον εἶναι δίκαιος καὶ εἰς τὸν Θεὸν εὐάρεστος τῶν τυράννων ὁ διωγμὸς, ὥστε καὶ αὐτὴ τῶν Γραικῶν ἡ Ἐκκλησία, δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ καταράται τὸν τύραννον, καὶ νὰ ζητῇ ἐκδικῆσιν ἀπὸ τὸν Θεόν, ψάλλουσα μέχρι τῆς σήμερον τὰ ὑποῖον καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἑλλάδος ἔψαλλε: « σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς Βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων διωρούμενος, καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ σταυροῦ σου πολίτευμα ». Ἐρωτῶ τὸν ψευδώνυμον τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας συγγραφεᾶ, τίνας εἶναι οἱ βάρβαροι οὗτοι, τοὺς ὁποίους καταράται ἡ Ἐκκλησία, πλὴν οἱ Τούρκοι; Τίνας εἶναι οἱ Βασιλεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους εὐχεται νίκας κατὰ βαρβάρων, πλὴν οἱ Γραικορωμαῖοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀυτοκράτορες, πρὶν τῆς καταστροφῆς των, καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν, οἱ Ἀυτοκράτορες τῆς Ρωσσίας, ἡ ὁποιαδήποτε ἄλλη τῆς Εὐρώπης ἡγεμονία, ἐλεήσασα τὴν ἀπαρχγόρητον τῶν Γραι-

κῶν δυστυχίαν, ἤθελε μελετήσῃ τὴν καταστροφὴν τοῦ τυράννου. Ὑποκρίνεται ὁ φιλότουρκικος συγγραφεὺς φόβον, μήπως τάχα ἡ ἐλευθερία ἀνατρέψῃ τὴν ἰσρὴν τοῦ Χριστοῦ θρησκείαν καὶ μὲ αὐτὸ φανερώνει ἀναντιρρόητως ὅτι πιστεύει πλέον τὸν Μωάμεθ παρὰ τὸν Χριστόν. Ἄν ἡ περὶ τῆς ἐκκλησίας προφητεία τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἀληθής; « καὶ » πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς » (Ματθ. 16. 18.), μὴ δὲν δύναται ὁ Χριστὸς νὰ φυλάξῃ μὲ μέσα καὶ τρόπους εἰς ἡμᾶς ἀκαταλήπτους τὴν Ἐκκλησίαν του; ἢ τάχα δὲν εὑρηκεν ἄλλο μέσον, παρὰ τὴν μισόχριστον τῶν Ὀθωμανῶν θρησκείαν, διὰ νὰ στηρίξῃ τὴν ἰδικὴν του; ἄλλο μέσον νὰ σώσῃ τὰ πρόβρατά του πλὴν τοῦ νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸ τὸ στόμα τοῦ λύκου; Καὶ τίς ἤκουσέ ποτε τοιαύτην φρικτὴν βλασφημίαν; Ἐξ ἐναντίας, ἐπειδὴ τῶν Γούρκων ἡ τυραννία ἤλάττωσε κατὰ πάντας τρόπους τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀληθινῶν πιστῶν, ἐπειδὴ, ἂν ἐπὶ πλέον διαμείνῃ, κινδυνεύει νὰ ἐξαλείψῃ ὀλοτελῶς τὸν χριστιανισμόν, θέλουσα ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ νὰ δείξῃ τὴν προφητείαν ἀψευδῆ « καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς », ἀπεφάσισε τὴν καταστροφὴν τῆς Ὀθωμανικῆς τυραννίας.

Οἰκτεῖρει ὑποκριτικῶς ὁ συγγραφεὺς τὴν γαλινοτάτην Ἀριστοκρατίαν τῶν Ἑνετῶν, θρηνεῖ καὶ κλαίει τὴν μεταβολὴν τῆς Ἰταλίας. Ἦτον τόσον γαλινηὴ ἡ Ἀριστοκρατία τῶν Ἑνετῶν, ὥστε δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸ νὰ ἔχωσιν αἱ Γραικοὶ εἰς τὴν αὐτῆς ἐπικράτειαν, ἐκκλησίαν ἐλευθεράν ἀπὸ τὴν Παπικὴν τυραννίαν. Ἦτον τόσον γαλινηὴ, ὥστε ἐδέχετο ἀνεξέταστος τῆς κατ' ἀλλήλων συκοφαντίας τῶν πολιτῶν, καὶ ἐκό-

λαζε πολλάκις μὲ θάνατον τὰς περὶ πολιτικῶν ὑποθέσεων
 ἡσυχούς συνομιλίας, καὶ ἤθελεν ἦσαν παντάπασιν ἀβλα-
 βεῖς εἰς τὸ πολιτικὸν αὐτῆς σύστημα. Ἦτον τόσον γα-
 ληνή, ὥστε ἐσυγχώρει τοὺς κατ' ἀλλήλων φόβους καὶ
 τὰς σφαγὰς τῶν νησιωτῶν αὐτῆς ὑπικόνων μὲ τὸ μέσον
 τοῦ χρυσίου. Δὲν εἶναι πρᾶγμα ἀληθῶς ἀξίον θρήνου, τὸ
 νὰ πύσωσιν οἱ τεσσάρτοι φόβοι διὰ μέσου τῶν νόμων καὶ
 τῆς ἐλευθερίας; Δὲν εἶναι θρήνιον ἀξίον, κατὰ τὸν συγ-
 γραφέα, τὸ νὰ μὴ τυραννῆται πλέον ἡ Ἰταλία ἀπὸ το-
 σούτους ἀναιδεῖς καὶ ἀπανθρώπους ἡγεμονίσκους; Δὲν
 εἶναι ὀδυρμῶν καὶ δακρύων ἀξίον (καὶ ἐδῶ ὁ συγγραφεὺς
 φαίνεται ὄχι μόνον τοῦ Μωάμεθ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Πάπα
 φίλος) τὸ νὰ κρημισθῇ ὁ Μακαριώτατος Πάπας ἀπὸ τὸν
 θρόνον του, νὰ στερηθῶσιν οἱ ἐξοχώτατοι Καρδινάλιοι
 τὰς τρυφὰς των, νὰ μὴν ἔχωσι πλέον μῆτις ἐρωμένας
 μῆτις ἐρώμενους; εἰς ὀλίγα λόγια, τὸ νὰ ταπεινωθῇ ὑπο-
 κᾶτω εἰς τὴν ἀκαταμάχητον ἰσχύον των νόμων ὁ τύφος
 καὶ ἡ ἀλαζονία τῆς Λυτικῆς Ἐκκλησίας; Δὲν εἶναι δα-
 κρύων ἀξίον τὸ νὰ μὴν ἔχη πλέον ἡ Ῥώμη τὴν ἐξουσίαν
 νὰ εὐνουχιζῇ ἄθωα νεογέννητα βρέφη, διὰ νὰ ψάλλωσιν
 ἔπειτα φθάσαντα εἰς ἡλικίαν τοὺς θεῖους ὕμνους εἰς τὰς
 ἐκκλησίας, καθὼς ποτὲ οἱ Κορύθαντες εἰς τὸν ναὸν τῆς
 Κυβέλης; Δὲν εἶναι θρήνιον ἀξίον τὸ νὰ παύσῃ πλέον το
 κατὰ τῶν Γραικῶν ἄλογον μῖσος τῆς Λυτικῆς Ἐκκλη-
 σίας; τὸ νὰ θάπτονται εἰς μνήματα, καὶ ὄχι πλέον νὰ
 ῥίπτωνται ὡς ἀλόγων κτηνῶν πτώματα εἰς τοὺς ἀφε-
 δρώνας, κατὰ πᾶσαν τὴν Παπικὴν ἐπικράτειαν, οἱ νεκροὶ
 τῶν παλαιῶρων Γραικῶν; Ὅλα ταῦτα τὰ πάνδεινα
 κακὰ, ἦσαν ἀποτελέσματα τῆς τυραννίας, εἰς τὴν ὁποίαν

ὡς ἀπὸ Θεοῦ συσταθεῖσαν ἐξουσίαν νὰ πειθώμεθα μᾶς συμβουλευεῖ· ὅλα ταῦτα κατηργήθησαν σήμερον διὰ τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν « ἐπινόησιν τοῦ πανηροῦ διαθόλου » ὀνομάζει ὁ φιλότουρκος καὶ φιλόπαππος συγγραφεὺς : καὶ μὲ τοιαύτας ἀντιχριστοὺς προσπαθεῖς ἐλπίζει νὰ ἀπατήσῃ τοὺς Γραικοὺς ὁ ἀνόητος !

Ἄφ' οὗ μὲ μαρτυρίας ἢ κολοβὰς, ἢ κακῶς ἐξηγηθείσας τῆς ἀγίας Γραφῆς ἐσπούδασε δολίως νὰ μᾶς διδάξῃ τὸ μῖσος τῆς ἐλευθερίας, μετασχηματίζεται αἰφνιδίως ἐκ θεολόγου εἰς φιλόσοφον, καὶ προσπαθεῖ νὰ μᾶς πείσῃ καὶ μὲ μόνας τὰς λογικὰς ἀποδείξεις, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία εἶναι πρᾶγμα ἀνυπόστατον. Μέχρι τούτου δὲν ἴδομεν πλὴν τὴν κακοφροσύνην τοῦ θεολόγου· ἐντεῦθεν θέλει ἰδῶμεν καὶ τὴν παντελῆ ἀφροσύνην τοῦ φιλοσόφου.

« Πλὴν, ἂς ἐξετάσωμεν (λέγει) καὶ ἐπιστημονικῶς » τερὸν τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς ἐλευθερίας, κ. τ. λ. » Ἐπειτα ὁ ἐπιστημονικώτατος οὗτος νοῦς προβάλλει τρία εἶδη ἐλευθερίας, τὰ ὁποῖα οὕτως ὀρίζει· « ἐλευθερία ἀληθῆς » εἶναι πρῶτον ἡ διάθεσις τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἥτις παρὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ Θεοῦ τὸν ἀνθρώπον εἰς τὸ καλόν, χωρὶς ὅμως νὰ τὸν βιάσῃ· ἡ τοιαύτη ἐλευθερία ὀνομάζεται « αὐτεξούσιον ». Ἄλλ' ἐπειδὴ, ὦ φιλόσοφε, τὸ αὐτεξούσιον τοῦτο εἶναι δῶρον Θεοῦ, δοθὲν εἰς τὸν ἀνθρώπον, διὰ νὰ τὸν ὀδηγῇ εἰς τὴν ἀρετὴν, οἱ Τούρκοι λοιπὸν, καὶ πάντες ἀπλῶς οἱ τύραννοι, εἶναι πάσης ἀποστροφῆς ἄξιοι, ὡς ἀφαιροῦτες ἀπὸ τοῦ τυραννουμένου ἐκεῖνο τὸ μέσον, τὸ ὁποῖον ἐμελλε νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν· οἱ τυραννοῦμενοι λοιπὸν ἔχουσι τὸ ἀνκαλλοτρίωτον δικαίωμα νὰ ζητῶσι παντοίους τρόπους, διὰ

νά διαρρήξωσι τὸν ζυγὸν τῆς τυραννίας, καὶ νά ἀπολάβωσι πάλιν τὸ πολύτιμον αὐτὸ δῶρον, τὸ αὐτεξούσιον.
 « Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις » ἴδομεν ἀνωτέρω τὸν Ἀπόστολον Πέτρον λέγοντα εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τυραννικῶς ἐζήτουν νά τοῦ ἀφαιρέσωσι τὸ αὐτεξούσιον.

« Δεύτερον (λέγει) ἐλευθερία εἶναι τὸ νά ἡμπορῇ νά βάλῃ εἰς πράξιν τὰς τῆς θελήσεώς του ὀρέξεις ὁ ἄνθρωπος ἀνεμποδίστως, ἡ ὁποία εἶναι μία ἀνυποταξίς ». Ἐδῶ ὁ νέος αὐτὸς φιλόσοφος ἀντιλέγει φανερά αὐτὸς εἰς ἐξυτὸν, συγγέων τὴν ἐλευθερίαν μὲ τὴν εἰς τοὺς νόμους ἀνυποταξίαν. Εἰς τὴν τοιαύτην ἀνυποταξίαν, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν ἀχαλίνωτον ἐξουσίαν καὶ ἀναρχίαν, τῆς ἐλευθερίας τὸ ὄνομα εἶναι ἐπίσης ἀνάρμοστον, καθὼς καὶ τὸ ὄνομα τῆς δεισιδαιμονίας εἰς τὴν ἀληθινὴν εὐσεβείαν. Ὅπως ἂν ἦναι τὸ πρᾶγμα, εἰς ποίαν ἀπὸ τὰς πολιτικὰς διοικήσεις ἔχει μάλιστα χώρον αὐτὴ ἡ νομιζομένη ἐλευθερία; εἰς τὰς ἐλευθέρως ἄρα ὑπὸ τῶν νόμων κυβερνωμένης δημοκρατίας, ἢ εἰς τὰς ἀτογνιώμονας ἡγεμονίας καὶ τυραννίας; Ἄς μᾶς εἰπῇ ὁ φιλόσοφος οὗτος, ἂν εὐρίσκεται ἢ εὐρέθη ποῦ ποτε καμμία δημοκρατία, ἀριστοκρατία, βασιλεία, ἢ καὶ τυραννία ὁποικδήποτε ἄλλη, ὅπου ἐχύθη τοσοῦτον ἀθῶον αἷμα, ὅσον ἔχυσαν μέχρι τοῦ νῦν οἱ Τούρκοι, ὅπου ἐπράχθησαν τοσαῦται ἀρπαγαί, ληστεῖαι, καταδυνάστευαι, φονικῶν, παρθένων καὶ παιδῶν βίαι, ὅσαι πράττονται κατὰ πᾶσιν ὄραν εἰς τὴν Ἰθιομανικὴν ἐπικράτειαν, ὅχι μόνον ἀπὸ τὸν τύραννον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἀπ' ὅλα τὰ ἀνδράτοδα, ὅσα τὴν ἀγριότητα τοῦ τυράννου μὲ κολακείας ἢ δῶρα ἤξεύρουσι νά ἀπατώσιν ὅπου ἐφάνη ποτὲ τοιαύτη ἀχαλίνωτος ἐξου-

σία, ὅσῃ βλέπομεν εἰς τοὺς δυστυχεῖς τόπους τῆς Τουρκίας.

Κατ' αὐτὸν, κ λέγεται τρίτον ἐλευθερία, τὸ νὰ ζῆ τις νὰς κατὰ τοὺς θείους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, τουτέστι τὸ νὰ ζῆ ἐλευθέρως ἀπὸ κάθε ἐλεγχον τῆς συνειδήσεως, καὶ ἀπὸ παιδείαν πολιτικὴν. Ἐρωτῶ πάλιν τὸν φιλόσοφον εἶναι ἄρα εὐκολώτερον εἰς τοὺς Γραικοὺς τὸ νὰ φυλάττῃσι τοὺς ἱεροὺς νόμους τῆς θρησκείας των, ἀπεντῶσιν ἄρα ὀλιγώτερα κωλύματα εἰς τὸ νὰ πράττῃσι τὰς θείας ἐντολάς, ὑποκάτω εἰς τὸν ζυγὸν μιᾶς τυραννίας, ὅπου καὶ τὰ παραδείγματα τῆς κακίας συνεχέστερα, καὶ ἡ εὐκολία τοῦ νὰ ἀποφύγῃ τις τὴν πολιτικὴν παιδείαν μὲ τὸ μέσον τοῦ χρυσοῦ εἶναι περισσοτέρη; Ὅσα κακὰ συκοφαντῶν ἀναιδῶς προσάπτει εἰς τὰ νεωστὶ ἐλευθερωθέντα τῆς Εὐρώπης ἔθνη, εὐρίσκονται πραγματικῶς ὅλα εἰς τὴν Τουρκικὴν ἐπικράτειαν. Εἰς αὐτὴν, καὶ ὄχι εἰς τὰς ἐλευθέρως ὑπὸ τῶν νόμων κυβερνωμένας πολιτείας, βασιλεύουσι τὰ πάθη εἰς αὐτὴν ὑπερισχύει ἡ ἀρπαγή· εἰς αὐτὴν ὁ δυνατὸς ἐπικρατεῖ καὶ καταβάλλει τὸν ἀδύνατον, ὁ πλούσιος τὸν πτωχόν, ὁ πανοῦργος τὸν ἀπλοῦν· διότι ὁ δυνατὸς, ὁ πλούσιος καὶ ὁ πανοῦργος ἔχουσι τὸν τρόπον νὰ χορτάσωσι ἢ καὶ νὰ ἀπατήσωσι τὴν ἀπληστίαν τῶν τυράννων, διὰ νὰ φύγωσι τὴν ὀφειλομένην εἰς τὰς κακίας των ποινὴν. Ἄν κατ' ἀρχὰς τῆς νῦν πολιτικῆς μεταβολῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐκυρίευσαν πρὸς μικρὸν τὰ πάθη, ἦτον καὶ αὐτὰ ἀποτελεσμα ἐνὸς τυράννου· ὁ ὅποιος κυβερνήσας μὲ ράβδον σιδηρᾶν εἰς δεκαοκτὼ μηνῶν διάστημα τὴν Γαλλίαν, ἔδειξε μάλιστα μὲ τοῦτο, ὅτι μόνον ἀσφαλὲς πολίτευμα εἶναι

ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ νόμοι μόνον δεσπόζουσι με ἀπροσωπώληπτον ἰσότητά ἐπάνω εἰς ὅλους, καὶ ὄχι αἰ θελήσεις πᾶν κατὰ μέρος πολιτῶν.

Εἰς τὸ ποιούτον μόνον πολιτεύμα ἔχει χώραν ἡ ἀληθῆς ἐλευθερία· ἡ ὁποία ἄλλο δὲν εἶναι πλὴν « ἡ ἐξουσία τὴν ὁποίαν ἔχει πᾶς ἕνας πολίτης νὰ πράττῃ ὅσα » οἱ νόμοι δὲν ἐμποδίζουσιν », ἤθουν νὰ πράττῃ ὄχι ὅ,τι θέλει, ἀλλ' ὅ,τι ἠθέλησε τὴν πρώτην φοράν, ὅπου τὴν ἠνώθη με τοὺς συμπολίτας του εἰς μίαν πολιτικὴν κοινωνίαν. Καὶ ἐπειδὴ ἄλλο δὲν εἶναι ὁ νόμος, πλὴν « ἡ κοινὴ θέλησις διαφόρων ἀνθρώπων συνελθόντων προσωρικῶς, ἢ διὰ τοποτηρητῶν, με σκοπὸν τοῦ νὰ συστήσῃ σῶσι πολιτείας », φανερόν εἶναι, ὅτι ποτὲ δὲν συνελθόνθησαν οἱ ἄνθρωποι διὰ νὰ πωλῆσωσι πρὸς ἀλλήλους ἕκαστος τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐλευθερίαν, διὰ νὰ συγκατανεύσωσιν εἰς τὸ ἀδικῶσι καὶ νὰ φονεύσωσι ἀκολούτως ἀλλήλους, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐμποδίζωσι με τὸν φόβον τῶν ποινῶν ὅσα ἔργα ἔκριναν βλαβερὰ εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Καὶ ἐκ τούτου τῆς ὁμογενήμου πάντων θελήσεως ἔπεται, ὅτι ὅσκις παραβάσει τὸν νόμον ὁ κατὰ μέρος πολίτης, κολάζεται δικαίως, διότι πράττει ὅ,τι θέλει μόνος αὐτός, καὶ ὄχι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἠθέλησε κοινῶς με τοὺς συμπολίτας του εἰς τὸν καιρὸν τοῦ πολιτικοῦ συναλλάγματος.

Μὴν ἀρκοῦμενος εἰς τὸ νὰ θεολογήσῃ κακοφρόνως, καὶ νὰ φιλοσοφήσῃ παντάπασιν ἀφρόνως, ἠθέλησεν ὁ ψευδώνυμος συγγραφεὺς εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλιαρίου, νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι εἶναι καὶ ποιητής. Ἀγαλαμβάνων καὶ πάλιν τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἀγαπητῶν αὐτοῦ Τούρκων, μᾶς συμβουλεύει τὴν εἰς αὐτοὺς ἀλογον ὑποταγήν, διὰ στίχων

μῆς νέης Μούσης τῶσον γλυκαίης, ὥστε παρ' ὀλίγον ἀνα-
γινώσκων αὐτοὺς ἐνεκρώθην ἀπὸ τὴν ἡδονῆν. Εἰς αὐτὸν
προσφύεστερον ἀρμύζουσιν ὅσα ἔλεγεν ὁ Ἀριστοφάνης
περὶ τοῦ Κλεοφῶντος:

ἔφ' οὗ
δὴ χεῖλεσιν ἀμφιλάοις
δεινὸν ἐπιβρέμεται
Θρηχία χελιδῶν,

ἐπὶ βάρβαρον ἐζομένη πέταλον (Βατρ. ζίγ. 678).

Καὶ σημειῶσαι, ὅτι εἰς τὴν Θράκην διατρίβων συνέγραψε
τὸ θαυμαστὸν τοῦτο πόνημα ὁ θαυμαστὸς συγγραφεύς.

Διὰ τὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι ἡ μοναρχία, καὶ ἂν ἤθελεν
ἦναι τυραννικῆ, εἶναι ὅμως αἰρετωτέα παρὰ τὴν Δημο-
κρατίαν, φέρει παράδειγμα τοὺς ναύτας λέγων ὅτι:

« Οἱ ναῦται ὑποτάσσονται σ' ἓνα καραβοκύρην »,
χωρὶς τὰ συλλογισθῆ ὁ εὐφρέστατος καὶ γλυκύτατος ποι-
ητῆς, ὅτι ἀληθῶς:

Οἱ ναῦται ὑποτάσσονται 'ς ἓνα καραβοκύρην,
'Εν ὅσῳ κυβερνᾷ καλῶς τοὺς ναύτας καὶ τὸ πλοῖον
'Αλλ' ὅταν τοὺς τῆς ναυτικῆς κανόνας δὲν ἤξεύρῃ,
"Ὅταν ἀτάκτως κυβερνᾷ, μεθοκοπῇ 'ς τὴν ζάλην,
Κ' ἀντὶ τοῦ τὰ τοὺς εἰσοδοὶ εἰς ἀσφαλῆ λιμένα,
Τυραννικῶς αὐτὸς ζητῇ τοὺς σύμπαντας τὰ πνίξῃ,
Τότε συμφώνως ἅπαντες 'πισθάγκωνα τὸν δένουν,
Καὶ τὸ πηδάλιον εὐθὺς δίδουν εἰς ἄλλου χεῖρας.

Σιωπῶ τὰ ἄλλα ἀνόητα παραδείγματα, ὅσα φέρει ἀπὸ
τὰ ἄλογα ζῶα ὁ ἄλογος οὗτος ποιητῆς: σιωπῶ τὴν φρι-
κτὴν βλασφημίαν, τὴν ὁποίαν ἐξερεῖγεται, ὀνομάζων
τὸν Σουλτάνον « Πρῦταν τῶν ἀγαθῶν », τὸ ὅποιον

ὄνομα εἰς μόνον τον Θεόν ἀποδίδουσιν οἱ χριστιανοί· παρατρέχω μυρία ἄλλα, μετὰ τὰ ὅποια εὐκόλον εἶναι νὰ ἐπιστομήσῃ τις τὸν φιλότουρκον συγγραφέα: καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴ φανῶ καὶ ἐγὼ μωρός, ὡς αὐτός, σπουδάζων νὰ ἀνατρέψω μετὰ λόγους μακροῦς, φρονήματα τῶν ὁποίων ἡ μόνη ἀνάγνωσις εἶναι ἱκανὴ νὰ δείξῃ τὴν ἀλογίαν.

Σκαιοῖσι μὲν γὰρ καινὰ προσφέρων σοφά,
 Δόξεις ἀχρεῖος, κ' οὐ σοφός περυκέναι,
 καθὼς λέγει ὁ Εὐριπίδης (Μηδ. στίχ. 298. 299.)

Ἐν μόνον ἐτι λέγω, ἔπειτα δίδω τέλος εἰς τὴν μακρὰν ταύτην ἀντίρρησην, τὴν ὅποιαν ἔγραψα περισσώτερον διὰ νὰ δικαιοῦσω τοὺς Γραικοὺς ἐνώπιον ἐκείνων, ὅσοι τοὺς διαβάλλουσιν ὡς ἀνδράποδα, παρὰ νὰ στηλιτεύσω τὸν ἀνδραποδώδη καὶ ἀνάξιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος συγγραφέα τῆς Πατρικῆς Διδασκαλίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀφ' οὗ ἀλληγορικῶς προσήρμησεν εἰς τὴν Νέαν καὶ Παλαιὰν Διαθήκην, τοὺς δύο τοῦ Ἀβραάμ υἱοὺς, τὸν Ἰσαάκ γεννηθέντα ἐκ τῆς ἐλευθέρης Σάρρας, καὶ τὸν Ἰσμαὴλ ἐκ τῆς δούλης Ἄγαρ, ἐκ τῆς ὁποίας κατάγονται οἱ τύρανοι τῶν Γραικῶν Ἀγαρηνοί, ὡσάν νὰ ἐπρόβλεπε τὴν τυραννίαν καὶ τοὺς βδελυροὺς ὑπερασπιστάς καὶ κόλακας τῶν Τούρκων, μᾶς παραγγέλλει ῥητῶς νὰ φεύγωμεν τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, νὰ μακρυνώμεθα, ὅσον εἶναι δυνατόν, ἡμεῖς τὰ τέκνα τῆς ἐλευθέρης ἀπὸ τῶν τέκνων τῆς Ἄγαρ: « ἄρα, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμέν παιδίσκης τέκνα, » ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρης. Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν, ἡ γοιστός ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκατε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέ- » χεσθε » (Γαλάτ. δ'. 31 Γ'. ε. 1.).

Δὲν εἶναι κἀνεὶς νομίζω, ὅστις, ἀφ' οὗ μετὰ προσοχῆς

ἐξετάσῃ ὅσα μέχρι τοῦ νῦν εἶπα, δὲν ἤθελεν ἀδιστάκτως
 πληροφορηθῆ, ὡς ἐγώ, ὅτι τῆς Πατρικῆς διδασκαλίας ὁ
 συγγραφεὺς εἶναι ἀσπονδός τις ἐχθρός τῆς θρησκείας καὶ
 τοῦ ὀνόματος τῶν Γραικῶν, φίλος πιστός τῶν Ἰθιωμά-
 νων, τοῦ Πάπα, πάντων τῶν παρελθόντων, τῶν παρόντων
 καὶ μελλόντων τυράννων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ
 ὄχι βέβαια ὁ Μικαριώτατος Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύ-
 μων, τοῦ ὁποίου τὸ σεβασμιον ὄνομα ψευδονίμως ἐτόλ-
 μισε νὰ ἐπιγράψῃ εἰς τὸ μωρὸν αὐτοῦ συγγραμμάτιον.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΕΙΔΗΣΙΣ.

Περὶ τῆς παρουσίας μετατυπώσεως.

Τὴν ἀνὰ χειρας Ἀδελφικὴν Διδασκαλίαν πρὸ πολλοῦ ἀπαντήσαντες, ἠγνοοῦμεν ὅτι εἶναι πόνημα τοῦ αἰοιδίμου Κοραῆ, μέχρις οὐ ἐσχάτως λαβόντες νέαν τινὰ ἀφορμὴν νὰ ἀναγνώσωμεν πάλιν τὸν ὑπὸ Ζ. Μαλλᾶ ἐν ἔτει 1837 ἐκπονηθέντα καὶ ἐκδοθέντα ἐν Ναυπλίῳ Ἱστορικὸν Κατάλογον τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, εἶδομεν ἐν σελ. 266 τὴν ὑποσημείωσιν ταύτην:

« Τότε καὶ ὁ μακαριώτατος καὶ αἰοιδίμος Πατριάρχης Ἀνθιμος, ὁ Ἀποστολικὸς ἐκείνος ἀνὴρ, ἐξέδωκε καὶ Συγγραμμάτιον, ἐπιγράψας « Πατρικὴν Διδασκαλίαν », δι' ἧς συνεβούλευε τὰ κατὰ τινας τόπους ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατείας ἀναρρῆπισθέντα πνεύματα, προτρέπων πρὸς ἡσυχίαν καὶ σωτηριώδη ἐπιμονὴν εἰς τὰ καθεστῶτα, καὶ διδόντων πλαγίως τὸν ἐπαπειλούμενον ὄλεθρον ἐκ τῆς τοιαύτης ἀκαίρου καὶ ἀπολιτεύτου, ὡς εἰς μηδεμίαν βάσιν ζηριζομένης, ἐπαναστάσεως. Εἰς τοῦτο τὸ Συγγραμμάτιον τοῦ μακαρίου ἐκείνου Πατρὸς προστετέθη καὶ μικρὸν παραινετικὸν στιχοῦργημα ἀνώνυμον (ποίημα τοῦ περικλεοῦς Πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Ἰακωβόκη, γνωστοῦ καὶ δι' ἄλλα πολλὰ καὶ χαριέστατα, καὶ συνετώτατα αὐτοῦ Ποιήματα) καὶ διενεμήθη τὸ Συγγραμμάτιον εἰς τὴν Ἑλλάδα, τυπωθὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει δαπάνῃ τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου. Τοῦτο τὸ βιβλιάριον περιῆλθε καὶ εἰς τὰς χειρας τοῦ αἰοιδίμου καὶ σοφοῦ Κοραῆ, καὶ παρώξυνε τὸν ζῆλον τῆς φιλογενείας ἐκείνου τοῦ σεβαστοῦ ἀνδρὸς, τοῦ σοφοῦ καὶ ἀληθοῦς φιλοπάτριδος, καὶ θερμοῦ τῆς

ἐλευθερίας ἐραστού· ὅθεν πρὸς ἀναίρεσιν ἔγραψεν ὁ σοφὸς Κοραΐς ἄλλο πονημάτιον « Ἀδελφικὴν Διδασκαλίαν πρὸς τοὺς εὐρίσχυμένους κατὰ πᾶσαν τὴν Ὀθωμανικὴν ἐπικράτειαν Ὀμογενεῖς » ἐπιγράψας, δι' ἧς ἐκτραγηδῶν τὰ κακὰ τῆς Τουρκικῆς τυραννίας, ὑπεθέρμαινε τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐπανάστασιν· καὶ ἐξέδωκεν ἀνωνόμως τὸ Πόνημα, συνεκδοὺς καὶ τὴν ἀναιρουμένην « Πατρικὴν Διδασκαλίαν » τοῦ Πατριάρχου (Ἐν Ῥώμῃ, ἐν ἔτει Α'. τῆς ἐλευθερίας αψφη'). »

Γινώσκουμεν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, ὅτι ὁ φιλόκαλος καὶ εὐπαίδευτος Ζ. Μαθᾶς δὲν εἶχεν ἄλλας πηγὰς εἰμὴ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ Μελετίου καὶ τὴν Γενικὴν τοῦ Κούμα, τὰ δὲ λοιπὰ ἤρυσσάτο ἐκ τῶν βιβλίων τοῦ καθ' ἡμᾶς διαπρέποντος ἐν λόγοις Κ. Οἰκονόμου, τότε ἐν Ναυπλίῳ διατρίβοντος, πρὸς ὃν καὶ ὑπέδωκε τὸ χειρόγραφόν του, ἐπικυλεσάμενος τὴν ὁδηγίαν καὶ συνεργίαν αὐτοῦ· ὁ δὲ πολυμαθὴς ἀνὴρ κατεπόικιλλε μεταξὺ τυπούμενον τὸ πόνημα μὲ πλῆθος ἰδιοχείρων ὑποσημειώσεων καὶ εἰς τὸ κείμενον προσθηκῶν. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ὑποσημείωσις φαίνεται ὅτι εἶναι ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Κ. Οἰκονόμου, ὅχι μόνον διὰ τὸ δύσκολον εἰς τὸν Ζ. Μαθᾶν νὰ ἔχη τοιαύτας λεπτομέρεις φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς πληροφορίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀνωνόμου στιχουργήματος, ὅπερ εἰς τὸν Πρωτοψάλτην Ἰάκωβον νὰ ἀποδώσῃ δύναται μόνος (ἴσως) ὁ Κ. Οἰκονόμος, ὅστις ἐγίνωσκεν ὅτι τοῦ αὐτοῦ εἶναι καὶ τὰ εἰς τὸ Ἐρωτος ἀποσελέσματα καὶ εἰς τὸν Δελφικὸν Τρίπουν καταχωρισθέντα (βλ: Οἰκονόμου Γραμματικῶν Τόμ: Α'. σελ. 299. ὑποσημ:). 1.